

XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Had- és Rendészettudományi Szekció

Gödöllő, 2015. április 15-17.

Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Nemzeti Közszerolálati Egyetem

A gyermekek helyzetének változása a családban az internet hatására
Milyen veszélyek leselkednek gyermekeinkre a cybertérben?

Jelige: *Csonka Pici*

Pályamunka lezárásának időpontja: *2014. március*

2015.

***„A világ változik, rohan előre, és sebességét nem csökkenthetjük.
De a józan ész szerepe továbbra is fontos.”***

- Tari Annamária

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	6
2.	A család	8
2.1	A család fogalma	8
2.2	A családfejlődés története.....	8
2.3	A család funkciói	10
2.4	Napjaink családtípusai	11
2.4.1	A nukleáris család.....	11
2.4.2	Nagycsalád és a többgenerációs családok	11
2.4.3	Családtöredék.....	12
2.4.4	Mozaik család	13
2.5	A jelenlegi családmodell.....	13
2.6	Gyermekek helyzete a családban.....	14
2.6.1	Változások az internet hatására.....	14
3.	Az internet	16
3.1	A médiáról általában.....	16
3.1.1	A hagyományos médiumok – rövid történeti áttekintés	16
3.1.2	Az új média, az internet	17
3.2	A közösségi média.....	17
3.2.1	Web 1.0.....	17
3.2.2	Web 2.0.....	18
3.2.3	A közösségi média fogalma.....	19
3.2.4	Közösségi oldalak	20
3.2.4.1	Facebook.....	20
3.2.5	Néhány érdekesség	20
3.3	Az internet veszélyei és káros hatásai	21
3.3.1	Az internet mellett szocializálódott gyermek	21

3.3.2	Az internet veszélyei.....	22
3.3.2.1	Az internetes zaklatás (cyberbullying)	22
3.3.2.2	Erotikus képek küldözgetése (sexting)	25
3.3.2.3	Az internetes pedofília	26
3.3.2.4	Online „behálózás” (grooming)	28
3.3.2.5	Személyes adattal való egyéb visszaélések	29
3.3.2.6	Felnőtt tartalmak	30
3.3.3	Az internet káros hatásai.....	30
3.3.3.1	Függőség.....	30
3.3.3.2	Depresszió.....	31
3.3.3.3	Emberi kapcsolatok elszemélytelenedése	31
3.3.3.4	Elmagányosodás	32
3.3.3.5	Helyesírás, kommunikáció romlása, szleng használata	32
3.3.3.6	Egészségügyi panaszok.....	33
3.4	Kihez fordulhatunk baj esetén?	34
3.5	Jogi szabályozás	35
4.	Kutatás.....	37
4.1	Problémafelvetés	37
4.2	Hipotézisek	37
4.3	Koherencia táblázat	37
4.4	Anyag és módszer.....	40
4.4.1	Kutatási módszer.....	40
4.4.2	Vizsgálati minta	40
4.4.3	A vizsgálat helye és ideje.....	41
4.5	Értékelés	41
5.	GYAKORLATI TAPASZTALATOK – INTEJRÚK ALAPJÁN.....	50
5.1	Interjú a pedagógusokkal	50

5.1.1	Interjú a városi iskola osztálytanítójával	50
5.1.2	Interjú a falusi iskola osztálytanítójával	51
5.2	Interjú a Gyermekjóléti Központ vezetőjével.....	52
5.3	Interjú a Székesfehérvári RK Bűnmegelőzési Alosztályának vezetőjével .	53
5.4	Értékelés	55
6.	Következtetések.....	56
6.1	Megoldási javaslatok, lehetőségek	56
6.1.1	A Biztonságos Böngészés Program	57
6.1.1.1	Tanárok ismereteinek bővítése	57
6.1.1.2	Szülők figyelmének felhívása.....	58
6.1.1.3	Gyerekek tájékoztatása	58
6.1.1.4	Szűrőprogram.....	58
6.2	Saját javaslataim összegzése.....	59
7.	Felhasznált irodalom	60
8.	Mellékletek.....	63
1. sz. melléklet:	A gyermekes családok összetétele	64
2. sz. melléklet:	Szülői beleegyező nyilatkozat.....	65
3. sz. melléklet:	Kérdőív.....	66
4. sz. melléklet:	Interjú a városi iskola osztálytanítójával.....	71
5. sz. melléklet:	Interjú a falusi iskola osztálytanítójával.....	73
6. sz. melléklet:	Interjú a Gyermekjóléti Központ vezetőjével	75
7. sz. melléklet:	Interjú a Rendőrség Bűnmegelőzési Alosztályának vezetőjével	77

1. BEVEZETÉS

Dolgozatom elkészítésének gondolata 2013 márciusában fogalmazódott meg bennem, amikor 36 rendőrhallgató részvételével megrendezésre került a ComPHEE (Commonality in Police Higher Education in Europe) projekt, melyre Németországban, Hollandiában és Magyarországon egy időben, párhuzamosan kerülhetett sor az Európai Bizottság támogatásával. A két hetes, intenzív, angol nyelvű kurzus témája a „Nemzetközi rendőri együttműködés az Európai Unióban: bűnüldözés, bűnmegelőzés”. Az alsó-szászországi Nienburgban található Rendőrakadémián a kiberbűnözés, s azon belül pedig a gyermekpornográfia volt a fő irányvonal. Ezen a kurzuson vehettem részt én is 4 német, 4 holland és 3 magyar rendőr hallgatótársam mellett. A két hét alatt belepillanthattam a nemzetközi rendőri együttműködés fontosságába és megismerkedhettem a témával közelebbről is. Felkeltette a figyelmemet és ráébresztett annak fontosságára, hogy napjainkban milyen sok veszély leselkedik ránk, s főként tapasztalatlan és naiv gyermekeinkre az interneten. Felmerült bennem a kérdés, hogy ha a gyermekek ennyire sok időt töltenek a gép előtt internetezéssel, vajon hogyan élik hagyományos értelemben vett gyermekkorukat. Mennyiben változott a gyermekek helyzete a családban, az információs korban, mióta ilyen nagy szerepet játszik életükben az internet? Ezen kérdések megválaszolása, és az ebből adódó problémák megoldása iránti igény motivált abban, hogy dolgozatomban a 10-11 éves gyermekek internetezési szokásait vizsgáljam, s feltérképezzem, hogy vajon tisztában vannak-e a világhálón rájuk leselkedő veszélyekkel, továbbá megoldási lehetőségeket keressek arra nézve, hogy miképp nevelhetnénk gyermekinket a biztonságosabb internethasználatra.

Napjainkban a technika rohamos fejlődésének következtében, életünk már elképzelhetetlen az internet, és az ennek használatára alkalmas eszközök, a laptopok, okostelefonok és tabletek nélkül. Ma már mindent az interneten intézünk, azon keresztül ismerkedünk, vásárolunk, dolgozunk, keresünk, informálódunk, tv-t nézünk, rádiót hallgatunk, egyszerűen életünk szerves részévé vált, egyben megkönnyítette és felgyorsította azt. Rengeteg előnye mellett, azonban nagy figyelmet kell szentelnünk a világháló árnyoldalának is. A számítástechnika elterjedéséhez és fejlődéséhez a bűnözők is alkalmazkodtak és köreikben is egyre jobban elterjedtek az internetes bűncselekmények, azaz a kiberbűnözés. Ezen cselekmények közé tartoznak többek között a gyermekeket

veszélyeztető online grooming, a gyermekpornográfia, a cyberbullying és a személyes adatokkal való visszaélések is, melyekre részletesebben is ki fogok térni dolgozatom későbbi fejezeteiben. Az internetet már gyermekeink is használják, még hozzá egyre fiatalabb kortól, s sokszor már jobban értenek a gépekhez, mint szüleik. Éppen ezért tartom fontosnak e téma vizsgálatát. Kutatásomat azért a 10-11 éves gyermekek körében végzem, mert ez a korosztály van leginkább kitéve ez előbb felsorolt veszélyeknek, hiszen ők már aktív nethasználók és elég nagyok ahhoz, hogy önállóan internetezzenek, ám ahhoz még nem, hogy tisztában legyenek a kockázatokkal, megértsék, hogy tetteiknek milyen következményeik lehetnek. Általában szüleik sem sejtik, hogy minek teszik ki gyermekeiket azáltal, hogy nem felügyelik internetezésüket, s nem beszélnek meg velük a látottakat.

A szülők azonban még nem ebben, a technikailag oly fejlett korban nőttek fel, mint amelyben csemetéiket nevelik. Hogyan tudnák hát megóvni gyermekeiket, ha még ők maguk sincsenek tisztában az internetezés kockázataival? Éppen ezért célom mind a szülők, mind a gyermekek figyelmének felhívása. Célom továbbá, hogy képet kapjak a gyermekek internetezési szokásairól, hogy a szülők mennyire ellenőrzik netes tevékenységüket, illetve, hogy a gyerekek tudatában vannak-e az őket fenyegető veszélyeknek. Ezen kérdések megválaszolása érdekében készítem kutatásomat.

Dolgozatomban megfogalmazom a lehetséges megoldási módokat, valamint ajánlásaimat. Ezek, ha sor kerül alkalmazásukra a gyakorlatban, azaz a pedagógiai és a bűnmegelőzési munkában, alkalmasak lehetnek arra, hogy felhívják a szülők figyelmét a probléma fontosságára, és segítségükkel a gyermekek tisztább képet kaphatnak az internet rájuk leselkedő veszélyeiről, s így együtt oktathatnánk őket a biztonságosabb internethasználatra.

Mindezek előtt azonban fontosnak tartom bemutatni a családot, annak történeti fejlődését, funkcióit, típusait, azaz a társadalom alapvető építőkövét, mely a gyermekek fejlődésének oly fontos színtere. Ennek szerepe azonban az internet megjelenésének hatására nagymértékben változott.

2. A CSALÁD

2.1 A család fogalma

A család emberek egy csoportja, a társadalmi együttélés legkisebb egysége, melyben a család tagjait közvetlen rokonsági kapcsolat fűzi össze.

A család egy társadalmi *kiscsoport*, mivel kis létszámú, tagjai személyesen ismerik egymást, s köztük többé-kevésbé szoros kapcsolat áll fenn. *Informális csoport*, mivel nem formális szabályok, hanem személyes kapcsolatok, közös érdekek és a szimpátia tartják össze. A családban a tagok teljes személyiségükkel jelen vannak, kapcsolataik sokoldalúak, érzelmileg színezettek, ezért hívjuk a családot *elsődleges csoport*nak. Tagjai érzelmi biztonságot, támaszt nyújtanak egymásnak. A család az elsődleges szocializáció színtere.¹ A szocializáció az a folyamat, melynek során az egyén elsajátítja a társadalmi együttélés szabályait, az elvárt viselkedésmódokat, továbbá megtanulja megismerni önmagát és környezetét.²

Sokféle család létezik, mielőtt azonban a különböző családtípusokkal foglalkoznánk, úgy gondolom, fontos egy rövid történeti áttekintést tenni, hogy megismerjük a korábbi történeti korok családjainak jellemzőit.

2.2 A családfejlődés története

Már az ókortól kezdve beszélhetünk családokról. Akkoriban a család legfontosabb funkciója a reprodukció biztosítása, azaz a gyermekek szülése, a népesség fenntartása volt. Az újszülött sorsa a felnőtt társadalom kezében volt. A családfő döntött, hogy felneveli-e a gyereket, vagy sem. A férfi feltétlen hatalommal rendelkezett a család többi tagja felett. Az ókori társadalmakban az anya kötelezettségei közé a gyermekek nevelése tartozott.

A középkorban a család fogalma összefonódott a háznép fogalmával, melyben a családfő, a feleség, a gyerekek, a rokonok, a cselédek és az inasok együtt éltek. Mindenkinek meghatározott feladata volt. A háznép életét szigorú rend szabályozta. A ház ura rendelkezett

¹Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Osiris Kiadó, Budapest, 2006. 394.

²Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.

egyedül a megtermelt javak értékesítésének jogával. Az asszony feladata a háztartás vezetése volt. Mivel sok ember élt együtt, nem volt lehetőség az intim szféra kialakítására. A több generáció együttélése azonban lehetővé tette a viselkedési minták elsajátítását és megtanította a társadalmi rendbe való beilleszkedés formáit.

A 16-18. században kialakultak az újkori családmodellek, melyben a reneszánsz korában megerősödő polgári réteg és a reformáció terjedése is fontos szerepet játszottak. Megerősödött a harmonikus családi élet és a személyes példaadás fontossága. A kora újkorban a házasság szoros kapcsolatban állt a politikával és a gazdasággal, ez volt az egyedüli módja a rendi társadalomba való beilleszkedésnek. A középpontban ekkor már a gyermek születése állt, ebből adódóan elítélték a gyermektelen házasságokat.

A 18. századi felvilágosodás a házasság felfogásával kapcsolatban is jelentős változásokat eredményezett. Megjelent a „romantikus szerelem” és a polgári házasság, mely érzelmeken alapult és a kölcsönös vonzalomra épült. A század végére kiteljesedő új polgári családmoddell szerint a férfi a család üzleti életét irányítja, míg a nő a családi magánélettel foglalkozik. A lakosság nagy része még vidéken élt, sokáig megőrizték a hagyományos nagycsalád intézményét.

A 19. század elején lezajló társadalmi és gazdasági átalakulások, valamint a robbanásszerű urbanizáció a családban is szemmel látható változásokat eredményezett. A zárt kiscsalád fokozatosan levált a nagyobb rokoni közösségekről. A család új funkciókkal bővült: garantálta a termelés folytonosságát, a kultúra átörökítését egyik generációról a másikra, gondoskodott az utódok felneveléséről és szocializációjáról, s mindemelllett a nemzeti összetartozás és a hagyományok őrzőjévé vált. Házasságot a párok szabad elhatározásukból, kölcsönös egyetértésben kötöttek. Továbbra is az apa a család vezetője, aki képviseli a családot a társadalom felé, kezeli a gazdasági ügyeket és a családon belül is korlátlan hatalommal bír. Az anya fő feladata az otthon harmóniájának megteremtése, a gyerekek erkölcsi nevelése maradt. A gyermekek nevelése egyre inkább központi szerepet töltött be a társadalomban. Megjelent a gyermekszoba, s a gyermekjátékok keresett árucikké váltak.

A 20. századra a szerelem elfogadott alapja lett a házasságkötésnek. A család egyre inkább a magánéleti intimitás színterévé vált. A családfő feladata a családtagok anyagi

biztonságának megteremtése, a feleség pedig neveli a gyerekeket és képviseli a családot a társasági életben, biztosítja annak elfogadottságát és társadalmi rangját.

Az I. világháború alatt nagy szükség volt a nők munkába állására, mert a termelés szinten tartása és a hadiipar biztosítása csak így volt lehetséges. A háború alatt bebizonyosodott, hogy a nők is képesek sok olyan feladat ellátására, amelyet korábban csak férfiak végeztek. A II. világháború után egyre több nő állt munkába. Nőtt a felsőfokú tanulmányokat folytató értelmiségi nők száma is, és nők egyre szélesebb rétegeiben vált fontossá a szakmai karrier a család mellett, vagy akár helyette is.

Az 1960-as évektől felerősödött a nők egyenjogúságáért küzdő feminista mozgalmak befolyása. A nők számára már nem jelentett elegendő szabadságot a háztartás vezetése és a gyereknevelés, így egyre többen akarták kivívni a férfiaknak járó jogokat. Többek között küzdöttek a nők gazdasági egyenlőségéért, a szexuális jogaikért, valamint az abortusz engedélyezéséért.

Változások figyelhetők meg a két nem szerepében is. A nők munkába állásával csökkent a férfiak kizárólagos családfenntartó szerepe, ugyanakkor nőtt a családon belüli munkamegosztás, az apa is besegített a házimunkába és a gyereknevelésbe. Mindezek a változások napjainkban is folyamatosan érzékelhetők.³

2.3 A család funkciói

A család számos funkciót tölt be a társadalomban. Némelyik ezek közül idővel elveszti a jelentőségét, míg mások felerősödnek, a funkciók tehát állandó átalakulásban vannak. Andorka Rudolf szerint a családnak korábban öt lényeges funkciója volt. Első közülük a *termelési funkció*. Legtöbb esetben a család maga volt a termelőmunka szervezeti egysége, azonban a nagy termelőszervezetek elterjedésével a család ilyen jellegű funkciói lényegesen csökkentek. Második a *fogyasztás*, mely a termelési funkcióhoz hasonlóan régen főként a családban történt, de napjainkban a fogyasztás növekvő része a családon kívülre kerül (például iskolai étkezés). A harmadik, a legfontosabb, a *reprodukciós funkció*, mely a

³Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes: A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006.
<http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf>. 6-8. 2014.02.09. 19:30

gyermek születését, a népesség fenntartását jelenti. Társadalmi szempontból nélkülözhetetlen, azonban napjainkban kevés a születések száma, nem elegendő a népesség demográfiai utánpótlásához. A negyedik funkció a *gyermek szocializációja*. Az elsődleges szocializáció a családban történik, melynek során a gyermek elsajátítja a társadalmi együttéléshez szükséges normákat és a követendő magatartásokat. A *felnőttek pszichés védelme* az ötödik funkció. A múltban ez is jobban működött, mint manapság. Az idős családtagokról való gondoskodás gyakran komoly nehézséget jelent a család számára, a védelmi funkciók egy részét átvették a mentálhigiénés és hasonló intézmények.⁴

2.4 Napjaink családtípusai

Bodonyi Edit és Hegedűs Judit három családtípust különböztet meg: a nukleáris családot, a nagycsaládot és az egyszülős családot vagy családtöredéket. Véleményem szerint fontos megemlíteni a mozaik családokat is, mert napjainkban egyre jobban megfigyelhető e családtípus elterjedése.

2.4.1 A nukleáris család

A nukleáris családok az ipari forradalom hatására terjedtek el. A család termelői funkciója megszűnt azzal, hogy elvált egymástól a lakó- és a munkahely. Az iskoláztatás is általánossá vált, így már nem volt szükség több generáció együttélésére. Az oldalági rokonok fokozatos leválásával végül csak a mag (nucleus) maradt, azaz a szülők, tehát az apa és az anya, valamint a kiskorú, vagy nem kiskorú, de a szülőkkel még együtt élő, eltartott gyermekek. Ezért nevezik ezt a típust nukleáris családnak, avagy családmagnak. Napjainkban ez a legelterjedtebb családtípus.⁵ Zrinszky László szerint e családtípus hátránya, hogy hiányoznak belőle a több generáció együttéléséből adódó nevelési helyzetek, valamint az a kapcsolati és érzelmi gazdagság, mely egy többgyermekes családra jellemző.⁶

2.4.2 Nagycsalád és a többgenerációs családok

Miképp az a családfejlődés története című alfejezetben olvasható, elsősorban a korábbi évszázadokban volt jellemző a nagycsaládos együttélés. Ekkoriban azonban mást jelentett,

⁴Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Osiris Kiadó, Budapest, 2006. 399-400.

⁵Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes: A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006.
<http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf> 10. 2014.02.09. 19:30

⁶Zrinszky László: Nevelélmélet. Pedagógus Könyvek. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2002.

mint manapság. A régebbi korokban nagycsaládon a patriarchális családot értették, mely azt jelentette, hogy a közös őstől származó férfiak együtt éltek feleségeikkel, gyermekeikkel, unokáikkal, azaz többgenerációs családot alkottak.⁷ A patriarchális család legfontosabb jellemzője a hierarchikus szerkezet, melyben a család tagjai alárendelt szerepet töltenek be és engedelmisséggel tartoznak a családfőnek.⁸ Napjainkban nagycsaládon a három vagy annál több gyermeket nevelő családokat értjük. Több generáció együttélésének leggyakoribb formája, amikor az idős, megözvegyült szülő költözik már felnőtt, házas gyermekéhez, mert gondozása másképp nem oldható meg. Gyakori az a jelenség is, amikor a friss, fiatal házasok élnek együtt szüleikkel, mert még nem adott számukra a megfelelő gazdasági háttér, hogy önállóan új életet kezdhessenek. A többgenerációs és nagycsaládok előnye, hogy a gyermekek megismerkednek az együttműködés, az alkalmazkodás és a tolerancia értékeivel, a családtagok több személytől kaphatnak támogatást. Nehézségei közé tartozik azonban, hogy gyakran hiányzik a megfelelő anyagi háttér és a lakáskörülmények sem megfelelőek, hiszen sokan kényszerből választják ezt az együttélési formát. Különbséget kell tenni azon családok között, akik önként és tudatosan választják több gyermek felnevelését, biztosítani tudják számukra az anyagi biztonságot, és azok között a családok között, akik azért vállalnak több gyermeket, hogy több támogatást kapjanak utánuk, viszont a megfelelő ellátásukról nem tudnak gondoskodni.

2.4.3 Családtöredék

Családtöredékről, egyszülős családról vagy csonka családról akkor beszélünk, amikor az egyik szülő egyedül neveli gyermekét. Az egyszülős családdá válás okai között a leggyakoribb a válás. Az egyszülős családok közül - ahogyan azt a 1. számú melléklet 3. ábrája is mutatja - kevesebb a gyermeket egyedül nevelő apák száma, mert a bírói gyakorlat szerint általában az anyának ítélik a gyermek nevelését, gondozását.⁹ A válással nem szűnik meg a másik szülő felelőssége a gyermekéért. Az egyik szülő halála esetében viszont nincs a szülői felelősségben osztozó másik fél. Csonka család létrejöhet az anya tudatos választása alapján is, de gyakran előfordul, hogy a fiatalon, véletlenül teherbe esett nőt még a gyermek

⁷Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes: A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006.

<http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf> 11. 2014.02.09. 19:30

⁸Krémer Ferenc, Szociológiai alapismeretek, Kézikönyv rendvédelmi hallgatók számára. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 67.

⁹Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes: A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006.

<http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf> 12. 2014.02.09. 19:30

születése előtt elhagyja a férfi. Az egyszülős családban nevelkedő gyermekek szocializációjából hiányzik az egyik szülői minta, ami miatt esetlegesen hátrányos helyzetbe kerülhetnek. Társadalmunkban szinte mindennapi jelenséggé vált a csonka családok jelenléte.

2.4.4 Mozaik család

A mozaikcsalád, vagy más néven patchwork (foltvarrott) család jellemzője, hogy a szülők többedik házasságukban élnek, és az új kapcsolatba magukkal hozták a korábbi házasságukból született gyerekeiket is.¹⁰ A családtípus két partner házassága folytán jön létre, akik közül az egyik vagy mindkettő volt már házas, majd elvált vagy megözvegyült. Ez a legelterjedtebb olyan válás utáni családforma, amely mindkét szülői mintát biztosítja a gyermekek számára, s mely gyakoribb jelenséggé vált az utóbbi évtizedben.¹¹

2.5 A jelenlegi családmodell

A mai életformát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a mai gyerekek sokkal lazább családi kötelékben élnek, mint régen.¹² Napjainkra megváltozott a házassági hajlandóság. Megfigyelhető a házassági életkor egyre feljebb tolódása, mely elsősorban a nők iskolai végzettségének emelkedésével van összefüggésben. Habár még mindig sokan kötnek klasszikus házasságot, emelkedik az élettársi kapcsolatok száma, és az azonos neműek házasságát is egyre több országban engedélyezik. Ezzel párhuzamosan azonban a válások száma is növekszik, és egyre több a patchwork elrendezésű család is. Soha nem volt még annyi egyedül élő vagy elvált ember, mint napjainkban. A fiatalok gyermekvállalási kedve is csökken. Sokan csak akkor vállalkoznak a családalapításra, amikor már úgy érzik, hogy biztosítani tudják gyermekük számára a neveltetéshez szükséges megfelelő körülményeket. Egyre több a gyermekét egyedül nevelő szülők száma is.¹³

Ezek a változások megfigyelhetőek az 1990, 2001 és 2011-es országos népszámlálási adatok alapján készült diagramokon is, melyek forrása a Központi Statisztikai Hivatal honlapja. (1. sz. melléklet, 1-4. ábra)

¹⁰ Fazekas Ágnes: Mozaikcsaládok: édesek és mostohák.

<http://parentia.hu/cikk/csaladikapcsolatok/858-mozaikcsaladok-edesek-es-mostohak> 2014.02.15. 13:30

¹¹ Burgyán Annamária: Mozaikcsalád: egy nem hagyományos családforma. 2011.

<http://szeretemaferjem.hu/blog/pszichologia/mozaikcsaladok> 2014.02.13. 15:00

¹² Tari Annamária: Z generáció. Tercium Kiadó, Budapest, 2011.

¹³ Bodonyi Edit. Busi Etelka. Hegedűs Judit. Magyar Erzsébet. Vizely Ágnes: A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006.

<http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf> 13. 2014.02.09. 19:30

2.6 Gyermek helyzete a családban

A gyermek-szülő kapcsolatok történeti változásainak vizsgálatával Aries foglalkozott. Munkája alapján a reneszánsz korszakáig a szülők érzelmileg nem kötődtek gyermekükhöz annyira, mint napjainkban. Nem is tehették, hiszen a korszakban olyan nagy volt a gyermekhalandóság, hogy a csecsemők és gyerekek fele meghalt, mielőtt elérhették volna a fiatal felnőttkort, és a szeretett gyermekek sorozatos elvesztése hatalmas érzelmi teher lett volna a szülők számára. A XIV. században válik a gyermek értékke a család számára, növekszik az irántuk érzett szeretett és kötődés. Ezzel párhuzamosan beszélhetünk a gyermekkor fogalmának kialakulásáról. A XVIII. század környékén alakult ki ez az életszakasz. Korábban a gyerekeket a kisgyermekkor után rögtön felnőttként kezdték kezelni, mely megnyilvánult mind a ház körüli munkákban való részvételben és az öltözködésben is. Ez a század azonban jelentős változásokat hozott a gyermekek családon belüli helyzetében. A gyermek gyerekruhákat és játékokat kapott, s a háztartási munkákban sem tudott részt venni, mert iskolába járt. A modern korban vált igazán nagy értékke a gyermek. Aries szerint „királlyá vált”. Ez azonban a családok gyermekvállalási hajlandóságának csökkenését hozta magával, mivel a gyermeknevelés egyre költségesebbé vált, a szülők pedig szerették volna a megfelelő feltételeket biztosítani gyermekeiknek.¹⁴

2.6.1 Változások az internet hatására

Amint azt a „Napjaink családtípusai” című fejezetben ismertettem, mai társadalmunkban egyre több családmodell van kialakulóban, melyek mindegyikénél megfigyelhető a gyermekek szerepének folyamatos változása, korábbi státuszukhoz képest. A változásokban rendkívül fontos szerepet játszik a technológia száguldó fejlődése. A „Z generáció”, azaz az 1996 után születettek, világunk első digitális nemzedéke. Az internet hatására nagymértékben kitágul az életterük, ami eddig egyik generációra sem volt jellemző. Náluk mindinkább megfigyelhető a korai, félrevezető érettség. A kommunikációs eszközök fejlődésével egyre több információhoz jutnak, melyeket azonban még nem képesek egymaguk megsűrni. Ezeket az információkat Ők máshogy dolgozzák fel, és épp emiatt másképp is gondolkodnak, mint a korábbi generációk szülöttei. Napjaink gyermekei a felnőtt-gyermek életforma közötti különbséget nem, vagy csak kevésbé érzékelik, másként viszonyulnak a szabályokhoz, mint szüleik. A gyermekek mindezek mellett egyre érettebben

¹⁴Qtd in: Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Osiris Kiadó, Budapest, 2006. 402-403.

kommunikálnak, s ebből szüleik arra a hibás következtetésre juthatnak, hogy kevésbé van szükségük a szülői felügyeletre, ellenőrzésre. A lazább családi kapocs azonban sok esetben az internet világa felé tereli a gyerekeket.¹⁵ Rohanó világunkban a szülők többsége úgy gondolja, hogy a gyerekek alapszükségletei is megváltoztak, de ez egy tévhit. Érett viselkedésük ellenére, ők még csak gyerekek, és ugyanúgy szükségük van a családban nem, vagy csak kis mértékben megkapott lelki, szociális támogatásra és védelemre.¹⁶ Értékítéletük és érzelmi képességeik nem olyan fejlettek, mint amilyennek azt szüleik gondolják. Ennek következtében az interneten eléjük táruló nem szűrt, agresszív, erőszakos tartalmakat sokszor fel sem tudják dolgozni. Emiatt van mind nagyobb szükség arra, hogy a szülők ellenőrzésük alá vonják gyermekeik internetezéssel töltött szabadidejét; erre az ellenőrzésre azonban maguk a szülők sincsenek felkészülve, inkább élnek boldog tudatlanságban annak tekintetében, hogy milyen tartalmakkal találkozhatnak gyermekeik az interneten, s ez a tudatlan védekezés a családi béke és nyugalom fenntartásához szükséges.¹⁷

Annak oka, hogy a gyerekek mind több eszközön saját maguk, felügyelet nélkül interneteznek, többféle lehet. Gyakori szülői magatartás a kötelező technológiai kellékek megvásárlása, melyeken keresztül egyrészt mindent szeretne megadni gyermekének, másrészt pedig büntudatát próbálja enyhíteni a családi kötelék lazábbá válása, a családi beszélgetések elmaradása miatt.

¹⁵ Tari Annamária: Z generáció. Tericum Kiadó, Budapest, 2011.

¹⁶ Balla Annamária: Az internet hatása a gyermekekre.2012. <http://www.erdon.ro/az-internet-hatasa-a-gyermekekre/1922808> 2014.03.01.17:00

¹⁷ Tari Annamária: Z generáció. Tericum Kiadó, Budapest, 2011.

3. AZ INTERNET

„Az internet olyan, mint a csillagos ég, mindenki látja nap, mint nap, de senki sincs tisztában a határaival.”

– Keskeny Tamás

3.1 A médiáról általában

A média mindennapjaink nélkülözhetetlen eleme, mely kulcsfontosságú szerepet játszik a társadalmi életben. Minden társadalom a média köré szerveződik, mely nem működhet a különböző médiumok nélkül.¹⁸ Manapság nincs olyan ember, aki ne olvasna újságot, hallgatna rádiót, ne nézne TV-t, vagy ne szörfölne az interneten. Így van ez a gyerekekkel is.

3.1.1 A hagyományos médiumok – rövid történeti áttekintés

A kommunikáció történelmének első fontos állomása időszámításunk előtti 8. századra tehető. Ekkor jelent meg ugyanis az írásbeliség, melynek feltalálása előtt az információcsere többnyire szóbeli volt. Az írás az emberiség első, legalapvetőbb médiuma. Az írás tömeges sokszorosítását lehetővé tevő új médium, a könyvnyomtatás Gutenberg találmánya volt, mely a 15. század közepén jelent meg. A könyvek mellett elkezdtek kialakulni a különféle sajtótermékek. 1850-re létrejött a tömegsajtó, mely olcsón, nagy tömegekhez jutatta el az információkat. Az 1900-as években az újságok célja már nem csak az információszállítás volt, hanem szórakoztató feladatok ellátása is. A szórakoztatás azonban csak az elektronikus tömegkommunikációs eszközök kialakulásával teljesedett ki. 1907-ben megnyitották az első mozi termeket, majd 1919-ben megjelent a rendszeres műsort sugárzó rádió is. A második világháború után jelent meg a szórakoztatásra, informálásra, oktatásra egyaránt alkalmas kommunikációs eszköz, a televízió.¹⁹

¹⁸ Frédéric Barbier, Catherine Bertho Lavenir: A média története, Diderot-tól az internetig. Osiris Kiadó, Budapest, 2004.

¹⁹ Médiatörténet. Szabadbölcsezet, 2006.

http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszeti/index.php?option=com_tanelem&task=all&id_tananyag=45 2014.02.22.16:20

3.1.2 Az új média, az internet

Napjainkban már el sem tudjuk képzelni, hogy mi lenne velünk az internet nélkül. Életünket nagymértékben megkönnyítette, hiszen mindamellett, hogy hozzájárul a gyorsabb információszerzéshez, világméretű tartalom-terjesztési lehetőségeket kínál, s ami talán a legfontosabb, interakciós lehetőséget teremt az egyének között, függetlenül attól, hogy a világ épp mely pontján tartózkodnak.²⁰ Az internet mára napjaink nélkülözhetetlen eszköze lett. Ezen keresztül ismerkedünk, kommunikálunk, vásárolunk, szórakozunk, s a mindennapi dolgainkat intézzük. Éppen ezért rendkívül fontos, hogy e tevékenységeinket biztonságos keretek között végezhessük. Előnyei mellett oda kell figyelnünk arra is, hogy milyen veszélyek leselkednek ránk, s gyermekeinkre a világhálón. Erre azonban egy későbbi fejezetben térek majd ki.

Az internet gyökerei egészen az 1960-as évek végéig nyúlnak vissza. Ekkor fejlesztették ki az Egyesült Államokban az ARPANET kommunikációs rendszert, mely a számítógépek közötti adatcserét tette lehetővé, ez azonban kizárólag hadászati célokat szolgált. A fejlesztésekhez 1971-ben az egyetemek is csatlakoztak, többek között például a Harvard. 1983. január elsején az ARPANET-et átállították a TCP/IP protokollra, melyet még ma is alkalmaznak, s mellyel megszületett a mai fogalmaink szerinti internet. Az 1990-es évek elején az internet eltávolodott katonai gyökereitől, s megnyílt a nagyközönség számára. Ekkor indult világhódító útjára a World Wide Web, azaz a WWW.²¹ Elmondható tehát, hogy az internet 25 év alatt gyakorlatilag teljes teret hódított magának. Dolgozatomnak azonban nem célja az internet történelmének részletes bemutatása. A következőkben csak a témához konkrétan kapcsolódó közösségi média kialakulásának fontosabb, magyarországi állomásait szeretném bemutatni.

3.2 A közösségi média

3.2.1 Web 1.0

A közösségi média magyarországi megjelenése 1963-ra tehető, ekkor nyílt meg ugyanis a Soros Alapítvány C3 Kulturális és Kommunikációs Központja, melynek célja, hogy

²⁰ Nagy Tamás: Közösségi média könyv.2010. <http://mek.oszk.hu/10300/10353/10353.pdf> 2014.02.24.00:00

²¹ Frédéric Barbier, Catherine Bertho Lavenir: A média története, Diderot-tól az internetig. Osiris Kiadó, Budapest, 2004.

megismertesse a nagyközönséggel az új médiumokat, köztük az internetet, és segítse ezek elterjedését. Az otthoni internetezés ekkor még ismeretlen fogalom volt hazánkban, csak úgy, mint a magyar honlapok is, s ezért nagy érdeklődés fogadta a közvetlenül internetezésre kialakított műhelyt, ahol a látogatók előzetes bejelentkezés után, ingyenesen szörfölhettek a világhálón. 1995-ben jelent meg a Heuréka, a legrégebbi magyar keresőszolgáltatás. Ebben az évben indult az Internetto is, mely az ország legnépszerűbb internetes hírportálja volt, ahol a látogatók megoszthatták egymással véleményüket a fórumon keresztül, és feliratkozhattak a heti e-mailes hírlevélre is. 1996-ban jelentek meg az interneten az első magyar rádióműsorok. Az ingyenes online levelezésre először a nemzetközi fejlesztésű Hotmail kínált lehetőséget, majd ezt követte 1997-ben a magyar Freemail szolgáltatás, s ezek után indult be a DrótPostaGalamb (DPG), mely már nem csak az interneten keresztüli üzenetváltást tette lehetővé, hanem különböző témájú levelezőlistákra is feliratkozhattak a felhasználók. Ezután tűnt fel a korszak két meghatározó chates szolgáltatása, az IRC és az ICQ. Ezen platformok fenntartották a folyamatos interakció lehetőségét a használók között, s az üzenetváltás mellett lehetővé tették fájlok megosztását is. Egészen eddig az internetet elsősorban csak a számítástechnikai szakemberek, illetve a felsőoktatásban tanulók használták, mivel ők viszonylag könnyebben hozzáfértek a hálózathoz, mint a magyar átlag. 1996-ban azonban beindult a Sulinet-program, melynek köszönhetően a középiskolák egy részét is rákapcsolták a világhálóra, bővítve ezzel az internet felhasználók táborát. 1998-ban indult útnak a Freeweb, egy ingyenes tárhely szolgáltató, ahol a regisztráltak létre hozhatták a saját maguk által készített személyes honlapjukat. 1999-ben jelent meg a Startlap, Magyarország egyik leglátogatottabb internetes linkgyűjteménye. Ettől az évtől kezdve az internet szolgáltatás színvonala emelkedni kezdett hazánkban, s ezzel együtt rohamos fejlődésnek indultak a különböző böngészők és alkalmazások is, mellyel együttesen az internetezők száma is megnőtt. A fejlődés következtében, ahogy az online interakció terei is fokozatosan kibővültek, az IRC felhasználói szépen lassan átvándoroltak az igényesebb szolgáltatást nyújtó platformokra, mint amilyenek a chat.hu csevegő szobái is voltak például. 2001-ben jelentek meg az első magyar blogok, melyeken a nagy érdeklődésnek köszönhetően egyre több ember blogolt és osztotta meg véleményét különböző témákban az érdeklődőkkel.

3.2.2 Web 2.0

Az ezredforduló tájékán ezt, a kezdetleges változatát az internetnek, melyet web 1.0-nak neveznek, el kezdték leváltani a modernebb, második generációs webes szolgáltatások.

Köszönhetően a társadalmi, gazdasági és technikai változásoknak, 2004-ben beköszöntött egy új szakasz az internetezésben, melyet web 2.0-nak neveznek. Az új web abban különbözik elődjétől, hogy az utóbbiban a tartalmakat maguk a felhasználók hozzák létre, töltik fel és osztják meg, míg az előbbinél az információkat elsősorban statikus formában tette elérhetővé a szolgáltató.²²

A magyar közösségi portálok közül az első, az IWIW (International Who Is Who) volt, mely 2002-ben alakult meg, és hamar az egyik leglátogatottabb magyar oldallá vált. Az új platformot 2006-tól sorra követték a konkurensek. Elsőként a myVIP, majd a Baráti Kör, és megjelentek a különböző társskereső szolgáltatások is. Nemzetközi viszonylatban először a LinkedIn-t alapították meg 2002-ben, mely üzleti kapcsolatok létesítését tette lehetővé. Ezt követte 2003-ban a MySpace, 2004-ben a Facebook, és 2006-ban a blogolásra alkalmas Twitter, hogy csak a legnépszerűbbeket említsem. A külföldi kapcsolatépítő oldalak hamar elterjedtek hazánkban is. Ezek mellett nagy látogatottságnak örvendtek a különböző tartalmak megosztását lehetővé tevő oldalak, mint a fényképmegosztó Picasa, vagy a Flickr, illetve a videó megosztó YouTube.²³

3.2.3 A közösségi média fogalma

Ezen oldalak az internet egy teljesen új arcát mutatták meg a felhasználóknak, s kialakult a közösségi médiaként, vagy social médiaként definiálható jelenség. A közösségi média fogalmát Szücs Csaba fogalmazta meg a legérthetőbben, mely szerint „A közösségi média jóval több, mint a felhasználó által létrehozott tartalom. Az egész hajtómotorját azok az emberek képezik, akik közösségekbe szerveződnek és kommunikálnak egymással. Létrehoznak, megosztanak és felfedeznek új tartalmakat a hagyományos média segítségével. Vibráló és gazdag kultúrákat hoznak létre online hálózatokon keresztül és használják azon közösségi eszközöket, melyeket virtuális életük során megismernek, hogy kapcsolatot tartsanak fenn egymással.”²⁴

²² Nagy Tamás: Közösségi média könyv.2010. <http://mek.oszk.hu/10300/10353/10353.pdf> 2014.02.24.00:00

²³ Domján Zsófia szakdolgozata: A közösségi média térnyerése az online marketingkommunikációban. BGF-KKK, Budapest, 2010.

²⁴ Szücs Csaba: Közösségi média a belső kommunikációban II., 2009.
<http://publicrelationshub.wordpress.com/2009/08/19/kozossegi-media-a-belső-kommunikacioban-ii/#more-143>
2014.03.04.22:00

3.2.4 Közösségi oldalak

A közösségi oldalak száma rohamosan növekszik, melyek közül mindenki megtalálhatja a saját igényeinek legjobban megfelelőt. A sokoldalú platformok célja, hogy minél több azonos érdeklődési körű felhasználót aktivizáljanak. A következő fejezetben hazánk legnagyobb népszerűségnek örvendő közösségi oldalát, a Facebook-ot mutatom be.

3.2.4.1 *Facebook*

„Aki nincs fent a Facebookon, az nem is létezik” szokták mondani a fiatalok. A Facebook napjainkra a világ leggyakrabban használt szociális hálózatává vált. A portál használata ingyenes, a csatlakozáshoz nem kell más, csak egy egyszerű regisztráció. A felhasználók létrehozhatnak egy személyes profilt, melyen keresztül képeket, videókat, híreket, üzeneteket posztolhatnak a nagyvilágnak. Bejelölhetik ismerőseiket, üzeneteket válthatnak és eseményeket szervezhetnek, valamint kapcsolódhatnak csoportokhoz és rajongói oldalakhoz egyaránt. A gyermekek 13 éves kortól regisztrálhatnak az oldalra, ám a fiatalabbak közül sokan fittyet hánynak erre a szabályra, és idősebbnek hazudva magukat csatlakoznak a felhasználók köréhez. Nem is lenne ez feltétlenül akkora probléma, ha a gyerekek mind tisztában lennének a Facebookon rájuk leselkedő veszélyekkel kapcsolatban. Ez azonban sajnos nem mondható el mindenkiről. A következő fejezetben ezen veszélyeket szeretném részletesebben ismertetni.

3.2.5 Néhány érdekesség

Érdekesség gyanánt néhány példával szeretném szemléltetni rohanó világunk fejlődésének sebességét.

- „38 év kellett ahhoz, hogy a rádió elérje az 50 millió felhasználót,
- 13 év kellett ahhoz, hogy a tv elérje az 50 millió felhasználót,
- 4 év kellett ahhoz, hogy az internet elérje az 50 millió felhasználót,
- 3 év kellett ahhoz, hogy az iPod elérje az 50 millió felhasználót,
- 2 év kellett ahhoz, hogy a Facebook elérje az 50 millió felhasználót.”²⁵

²⁵ Tari Annamária: Z generáció. Tericum Kiadó, Budapest, 2011. 20-21.

- 172 millióan nézik naponta a Facebook profiljukat,
- 4,7 milliárd percet töltünk naponta a Facebookon,
- 350 millió képet töltünk fel naponta a Facebookra,
- Egy nap alatt több iPhone-t adnak el világszerte, mint ahány gyermek születik.²⁶

3.3 Az internet veszélyei és káros hatásai

Az internet remek találmány, csodálatos eszköz. Sokkal egyszerűbb vele megismerni a világot, kapcsolatot tartani a barátokkal, segít kényelmesen és gyorsan intézni a hivatalos ügyeinket. De az internet veszélyeket is rejt! A világhálón olyan emberek is jelen vannak, akik másnak adják ki magukat, mint akik valójában, kihasználják az emberek jóhiszeműségét, főleg a gyerekek ártatlanságát és kíváncsiságát. Ilyen emberekkel bárki, bármikor találkozhat, éppen ezért fontos, hogy tisztában legyünk a veszélyekkel, s ezekre gyermekeink figyelmét is felhívjuk, még időben, mielőtt a baj bekövetkezne. Ebben a fejezetben az internet árnyoldalát szeretném bemutatni, kitérve a leggyakoribb veszélyekre, melyeknek napról-napra kiteszük gyermekeinket, ha nem világosítjuk fel őket időben és nem felügyeljük internetezésüket, valamint az internet káros hatásait is ismertetem.

3.3.1 Az internet mellett szocializálódott gyermek

A szocializáció egy egész életen átívelő folyamat, azonban nem kétséges, hogy ennek legfontosabb szakasza a gyermekkor. A gyermekek szocializációjára több tényező együttesen hat. Ezek a család, a kortársak, az iskola, a barátok, az ismerősök, illetve a különböző médiumok, mint a rádió, a televízió, vagy az internet. Sokan, sokféleképpen vélekednek arról, hogy ezek milyen mértékben befolyásolják a gyermek társadalomba való beilleszkedését. Ahhoz azonban kétség sem fér, hogy a média, s azon belül az internet mára olyan fontos tényezővé vált, hogy versenybe száll a szocializációs folyamat olyan alapvető tényezőivel, mint a család, az iskola, vagy a kortársak. A médiumok közül az internet az, amely napjainkban mindenképpen hatással van az emberek életére, így a gyerekek szocializációjára is. Ezek között pozitív és negatív hatások egyaránt fellelhetők. Mindenki tisztában van vele, hogy az internetezés veszélyeket rejt, és káros hatásai lehetnek, de ha néha úgy is érezzük, hogy jobb lenne nélküle, megszabadulni akkor sem tudunk tőle. „Az emberiség nem szabadulhat meg semmitől, amit a technikai és tudományos fejlődés elért. Csak egy lehetőség

²⁶ Az internet nem felejt! Konferencia. Székesfehérvár, 2014.03.07.

áll előttünk: meg kell tanulnunk, hogyan lehet őket okosan és a legjobban használni”²⁷ és ami a legfontosabb, biztonságosan.

3.3.2 *Az internet veszélyei*

Az online világban sokkal könnyebben alakítunk ki kapcsolatokat, bátrabban közöljük a véleményünket vagy adunk ki információkat, hiszen az anonimitás felerősíti önbizalmunkat. A fiatalok többsége, de főleg a lányok kitérnek az interneten. Közik a világgal, hogy éppen hol tartózkodnak, mit csinálnak, hova mennek bulizni, hogy egyedül vannak otthon, vagy éppen lenge öltözékben képeket töltenek fel magukról a világhálóra. Netezés közben a gyermekek veszélyérzete általában a szükségesnél alacsonyabb.²⁸

Az internet és a közösségi oldalak használatakor a kiskorúakat leginkább az internetes zaklatás (cyberbullying), az erotikus képek küldözgetése (sexting), a szexuális abúzus, a gyermekpornográfia, a szexuális célú megkörményezés (grooming), a nem kívánt felnőtt tartalmakkal találkozás, illetve a személyes adatokkal való visszaélés veszélye fenyegeti. A következőkben ezen veszélyeket elemzem részletesen.

3.3.2.1 *Az internetes zaklatás (cyberbullying)*

Napjainkban a modern technikai eszközök, és az internet széles körben való elterjedésének következtében egyre többször hallunk az online zaklatásról, mely leginkább a 10-16 éves korosztályt érinti.

A cyberbullying olyan, infokommunikációs eszközök segítségével elkövetett támadó jellegű cselekmény, amely mindig valamilyen személyes indítékkal indul egy kortárs személytől, s mely ismétlődő jelleggel, támadó szándékkal irányul egy meghatározott áldozat ellen, amelytől az nem tudja megvédeni önmagát. A zaklató durva tréfát űz, ugratja a kiszemeltet, fenyegető vagy megalázó tartalmú elektronikus leveleket küld, közösségi oldalakon bántó tartalmú kommentek ír, vagy blogos naplójában sértegeti, lejáratja társát.²⁹

²⁷ Kósa Éva, Vajda Zsuzsanna: Szemben a képernyővel – Az audiovizuális média hatása a személyiségre. Budapest. Eötvös Könyvkiadó, 1998. 17.

²⁸ Safer Internet Day projektfüzet. Kulcs a net világához! - A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról. 2013. <http://www.naih.hu/files/2013-projektfulzet-internet.pdf> 2014.03.04. 12:00

²⁹ Szathmáry Zoltán: Bűnözés az információs társadalomban. Alkotmányos büntetőjogi dilemmák az információs társadalomban. Doktori értekezés. PTE-ÁJK, Budapest, 2012.

Továbbá a cyberbullying körébe tartozik az áldozat megfélemlítésére, becsmérlésére, szavahihetetlenné tételére, megalázására, illetve manipulálására irányuló közlésforma is.³⁰

Az UNICEF kutatásai szerint az iskolában másokkal erőszakoskodó gyerekek, valószínűleg maguk is online zaklatás áldozatai. Az interneten a zaklató névtelen marad, s ez az anonimitás ijesztő lehet a gyerekek számára, fokozhatja azt az érzésüket, hogy védtelenek. Amíg az iskolai zaklatás az intézményből kilépve megszűnik, addig az interneten piszkált gyermek otthon is áldozat marad, s megaláztatása nagyobb nyilvánosság előtt zajlik, mint offline zaklatás során. Az áldozat személyiségfejlődésének, illetve önbecsülésének szempontjából rendkívül káros az internetes zaklatás. Az okostelefonok elterjedésével lecsökkennek a szülők ellenőrzői lehetőségei, s ezzel arányosan nő a gyermekekre leselkedő veszélyek száma.³¹

Ahogy egyre inkább terjed az internetes zaklatás a fiatalok körében, a hatóságok fokozatosan egyre szigorúbb lépésekre szánják el magukat, akár a törvényhozás szintjén is, hogy fellépjenek ezzel az újfajta veszélyhelyzettel szemben. A következőkben a cyberbullying törvényi megfogalmazásait ismertetem mind magyar, mind külföldi viszonylatokban.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény a zaklatás tényállását a következőképpen szabályozza:

„222. § (1) Aki abból a célból, hogy mást megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki félelemkeltés céljából

a) mást vagy rá tekintettel hozzátartozóját személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetésével megfenyeget, vagy

b) azt a látszatot kelti, hogy más életét, testi épségét vagy egészségét sértő vagy közvetlenül veszélyeztető esemény következik be,

³⁰ Transvanilla – cyberbullying. <http://transvanilla.hu/tag/zaklatas> 2014.03.15.20:00

³¹ Safer Internet Day projektfüzet. Kulcs a net világához! - A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról. 2013. <http://www.naih.hu/files/2013-projektfulzet-internet.pdf> 2014.03.04. 12:00

vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki a zaklatást

a) házastársa, volt házastársa, élettársa vagy volt élettársa sérelmére,

b) nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve

c) hatalmi vagy befolyási helyzetével visszaélve

követi el, az (1) bekezdésben meghatározott esetben két évig, a (2) bekezdésben meghatározott esetben büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Zaklatás fogalma az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény alapján:

„10. § (1) Zaklatásnak minősül az az emberi méltóságot sértő, szexuális vagy egyéb természetű magatartás, amely az érintett személynek a 8. §-ban meghatározott tulajdonságával függ össze, és célja vagy hatása valamely személlyel szemben megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszegyenítő vagy támadó környezet kialakítása.”

Az elektronikus zaklatást a The National Crime Prevention Council az alábbi módon fogalmazza meg:

"Olyan esetek, amelyek az internetet, mobiltelefonokat, illetve más eszközöket használnak arra, hogy rövid szöveges üzeneteken, illetve internetes posztokon keresztül, vagy képek segítségével, más ember megsértésére, illetve zaklatására irányulnak.”³²

Az USA-ban a cyberbullying egyik legismertebb amerikai áldozatának tragédiája után megkíséreltek szövetségi törvényt elfogadtatni az online bántalmazás ellen, azonban a Megan Meier Cyberbullying Prevention Act néven ismert törvényt végül nem fogadták el. Megan egy fiú miatt lett öngyilkos 2006-ban, akiről utóbb kiderült, hogy nem is létezett, csak egyik osztálytársának anyukája írogatott neki a MySpace-en, hogy lejárassa a diáklányt az interneten. Megan édesanyja feljelentette a lányát zaklató 49 éves nőt, de nem volt jogszabály, ami alapján felelősségre lehetett volna vonni, így a nőt végül felmentették. Az USA-ban ezek után 50 államból 34 fogadott el online bántalmazás elleni jogszabályt.³³

³² Transvanilla – cyberbullying. <http://transvanilla.hu/tag/zaklatas> 2014.03.15.20:00

³³ BME Kommunikációs Szakkollégium. Stop cyberbullying konferencia – Amerikai megoldások <http://kommon.bme.hu/konferencia/konferencia-beszamolo-cyberbullying/> 2014.03.15.19:30

A magyar jog azonban nem zárkózott fel a technikai fejlődéshez, s hazánkban még nem dolgoztak ki a jogalkotók kifejezetten az online térben elkövethető bűncselekményeket szabályozó tényállásokat.

Néhány példa azok közül, akik áldozatául estek a cyberbullyingnak, s öngyilkosok lettek a rendszeres online zaklatás következtében.

Olivia Penpraze (Ausztrália, 19 éves)

Amanda Todd (Kanada, 15 éves)

Livia van Beelen (Hollandia, 13 éves)

Fleur Bloemen (Hollandia, 15 éves)³⁴

A legfrissebb információk alapján sajnos már magyar áldozata is van az internetes zaklatásnak. Zaklatásnak volt kitéve például az a 17 éves székesfehérvári gimnazista fiú is, aki 2014 januárjában leugrott az Árpád Szakképző Iskola aulájának harmadik emeletéről. A fiú több helyszíni újraélesztés és egy életmentő műtét után kómába esett. Szerencsére egy hónap múlva magához tért, de nem emlékezett semmire, a rövidtávú memóriája sérült a balesetben, maradandó agykárosodása nincs. A fiút, barátai elmondása alapján rendszeresen zaklatta egy iskolai banda, akik többször meg is verték őt.³⁵ Valószínűsíthető, hogy megpróbáltatásai nem értek véget az iskola után, és otthon, az interneten keresztül is el kellett viselnie a megaláztatást. Ez vezethette a fiút az öngyilkosság gondolatáig.

Az Európai Unió támogatásával létrejött a Delete Cyberbullying nevű projekt, melynek célja az internetes zaklatás „eltörlése”, megelőzése. „Cyberbullying – There is a way out!” címen megosztottak egy videót az interneten, mely remekül szemlélteti a cyberbullying jelenséget.³⁶

3.3.2.2 *Erotikus képek küldözgetése (sexting)*

Az utóbbi pár évben vált divattá a fiatalok körében az erotikus jellegű, meztelen vagy félmeztelen képek, videók vagy üzenetek infokommunikációs eszközökkel történő

³⁴ Az internet nem felejt! - cyberbullying <http://azinternetnemfelejt.hu/Pages/view/6> 2014.03.15.19:45

³⁵ HVG Magához tért a három emeletet zuhanó székesfehérvári diák http://hvg.hu/itthon/20140207_Magahoz_tert_a_harom_emeletet_zuhano_szek 2014.03.17. 23:00

³⁶ Deletecyberbullying.eu Cyberbullying – There is a way out! <https://www.youtube.com/watch?v=dkG00Czb4ho> 2014.03.18. 18:00

megosztása, küldözgetése, azaz a sexting. A szó az angol „sex” és „texting” szavak összeolvadásából keletkezett.

A legtöbb sexting esetben az erotikus jellegű felvételeket önmagukról készítik a fiatalok, viszont a képek, videók sorsa a későbbiekben már tőlük függetlenül alakul. Az internetre felkerült képek minden további engedély vagy korlát nélkül továbbíthatók, s ez visszaélésre adhat lehetőséget. Aki azonban ilyen jellegű felvételeket megszerez, tart, készít, kínál, átad, hozzáférhetővé tesz, forgalomba hoz, azzal kereskedik, illetve ilyen felvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz, a Btk. alapján gyermekpornográfia büntettét követi el.

Tehát komoly jogi következményekkel kell számolnia annak, aki akárcsak viccből is, mást meztelenül vagy intim helyzetekben ábrázoló képeket küldözget vagy ilyeneket tölt fel az internetre. A közösségi oldalakról leszedett erotikus képek más oldalra való feltöltése is törvényellenes, hiszen nem mindegy, hogy a kép gazdája hova és milyen céllal szánta a képet.³⁷

A mai tinédzserek szexuálisan koraérették, és sokszor csak szórakozásból küldözgetik az erotikus üzeneteket, a probléma viszont az, hogy nem mérlegelik ennek hosszú távú következményeit. A felelőtlenség mellett az erotikus jellegű képek elterjedésének másik gyakori oka a bosszúvágy. Szakítás után az egyik fél – általában a fiú – nyilvánosságra hozza a párjáról készült szexuális tartalmú képeket.³⁸

3.3.2.3 *Az internetes pedofília*

Pedofil az a felnőtt személy, akinek személyiségzavara okán nemi vágya főként a gyermekkorúakra irányul, irántuk érez szexuális vágyat. A pedofília megnyilvánulásait a büntetőjog különböző tényállásokban rendeli büntetni:

³⁷ Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány. Mi a sexting? <http://www.kek-vonal.hu/index.php/hu/internetes-biztonsag/292-mi-a-sexting> 2014.03.19.10:00

³⁸ Safer Internet Day projektfüzet. Kulcs a net világhoz! - A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról. 2013. <http://www.naih.hu/files/2013-projektfulzet-internet.pdf> 2014.03.04. 12:00.

A Btk. megfogalmazása alapján a szexuális visszaélés:

„198. § (1) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez, vagy ilyen személyt arra bír rá, hogy mással szexuális cselekményt végezzen, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyt arra törekszik rábírni, hogy vele vagy mással szexuális cselekményt végezzen, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha a sértett az elkövető hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt áll, illetve az elkövető a szexuális visszaélést a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el, a büntetés

a) az (1) bekezdésben meghatározott esetben két évtől nyolc évig,

b) a (2) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.

(4) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel a vele kapcsolatban fennálló hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve szexuális cselekményt végez, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Gyermekpornográfia a 2012. évi C. törvény alapján:

„204. § (1) Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyről vagy személyekről pornográf felvételt

a) megszerez vagy tart, büntett miatt három évig,

b) készít, kínál, átad vagy hozzáférhetővé tesz, egy évtől öt évig,

c) forgalomba hoz, azzal kereskedik, illetve ilyen felvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott bűncselekményt az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyal visszaélve követi el.

(3) Egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az (1) bekezdés c) pontjában meghatározott bűncselekményhez anyagi eszközöket szolgáltat.[...]

(6) Aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyről vagy személyekről pornográf felvétel készítéséhez, forgalomba hozatalához vagy az azzal való kereskedelemhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(7) E § alkalmazásában

a) pornográf felvétel: az olyan videó-, film- vagy fényképfelvétel, illetve más módon előállított képfelvétel, amely a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon ábrázolja”

Az elkövetők titkolják tevékenységüket. Az internet lehetőséget biztosít számukra pedofil vágyaik kiélésére, hiszen az online platformon keresztül megőrizhetik anonimitásukat. A hálózaton keresztül a gyermekeket ábrázoló pornográf jellegű képek megszerzése és egymásnak való átadása is sokkal gyorsabb és egyszerűbb. Az elkövetők eszközként használják az internetet a szexuális visszaélés véghezviteléhez. Azon keresztül, álarc mögé bújva ismerkedhetnek, illetve szerezhetik be a gyerekekről készült pornográf felvételeket.³⁹

3.3.2.4 Online „behálózás” (grooming)

Az online grooming a gyerekek interneten keresztüli behálózását, becserkészését jelenti. A Facebook egyre népszerűbbé válásával leegyszerűsödtek az ismerkedés szabályai. A gyerekek gyakran olyan emberek jelölését és közeledését is elfogadják, akiket nem is ismernek, csak hogy több ismerősük legyen a közösségi oldalon. Előfordulhat sajnos, hogy egy valójában 30-40 éves férfi, egy fiatal fiú fényképe mögé rejtőzve, magát tizenévesnek adja ki, s hónapokon keresztül, tudatosan felépített stratégiával vadászik a közösségi oldalakon fent lévő naiv fiatalokra, és szexuális vágyai kiéléshez keres áldozatokat. Miután kiszemelt egy magányosnak tűnő, védtelen gyermeket, szépen lassan a bizalmába férkőzik, személyes információkat csal ki tőle. Az interneten keresztül megpróbálja bevonni perverz, szexuális játékaikba, és végső esetben még egy személyes találkozóra is ráveszi. A bizalmi viszony révén a gyerekek kezdetben fel sem ismerik, hogy mi történik velük, az izgalom és kíváncsiság sokkal nagyobb bennük. Ha mégis ráeszmélnek arra, hogy valami nincsen

³⁹ Safer Internet Day projektfüzet. Kulcs a net világához! - A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról. 2013. <http://www.naih.hu/files/2013-projektfuzet-internet.pdf> 2014.03.04. 12:00.

rendjén, szégyenérzetük miatt egyáltalán nem, vagy csak túl későn mesélik el szüleiknek, és kérnek segítséget.⁴⁰

3.3.2.5 Személyes adattal való egyéb visszaélések

Az online világ, a Facebook egyre jobban behálózza mindennapi életünket, személyes adataink védelméről azonban nem gondoskodunk kellőképpen. Sokan teljesen elhanyagolják az internet biztonságos használatát, s gyermekeiket sem készítik fel a személyes adatokkal való visszaélések veszélyére. Egy Facebook profil feltöréséhez nem kell profi hackernek lenni, hiszen a felhasználók többsége gyakran ugyanazt a primitív jelszót adja meg minden regisztrációkor, például saját keresztnévüket, esetleg ezt születési évükkel kiegészítve. Azonban nem feltétlenül kell feltörni valakinek az adatlapját ahhoz, hogy kellemetlenséget okozzunk neki. A gyerekek minden képet és információt megosztanak a közösségi hálón, nem foglalkozva ennek következményeivel. Például idegenek számára is láthatóvá teszik a róluk készült fényképeket, lakcímüket, telefonszámukat, vagy esetleg éppen azt, hogy egyedül vannak otthon. Ezekkel a képekkel, adatokkal könnyedén vissza lehet élni. Sokszor az érintett tudta és beleegyezése nélkül, sértő módon használják fel és teszik közzé a felhasználók által korábban Facebookra feltöltött képeket, a megosztott adatokat. Ezekkel céljuk, hogy saját weboldalaik látogatottságát növeljék, azáltal, hogy lehetőséget adnak a sértett hozzájárulása nélkül megosztott tartalmak rosszindulatú kommentelésre. Erre sajnos az sem jelent megoldást, ha töröljük a képet a közösségi oldalról, hiszen az internet nem felejt. Amit egyszer feltöltöttünk, az ott is marad. A Facebookon törölt képek nem törölődnek az adatbázisból, így a képek linkjei a törlés után is működni fognak. Előfordul olyan is, hogy egyszerűen ellopják, leklónozzák valakinek a profilját, azonos adatokkal, képekkel töltik fel, ezzel verik át az ismerősöket.⁴¹

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény megfogalmazza a személyes adat fogalmát. Ez alapján személyes adatnak minősül: „a meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.”

⁴⁰ Safer Internet Day projektfüzet. Kulcs a net világához! - A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról. 2013. <http://www.naih.hu/files/2013-projektfulzet-internet.pdf> 2014.03.04. 12:00.

⁴¹ Családháló.hu Veszély az interneten! – Visszaélnék a gyerekek fotóival. <http://csaladhalo.hu/cikk/hatter/veszely-interneten-visszaelnek-gyerekek-fotoival> 2014.03.19.19:30

„3. § (1) Személyes adat akkor kezelhető, ha

a) ahhoz az érintett hozzájárul, vagy

b) azt törvény vagy - törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben - helyi önkormányzat rendelete elrendeli.”

A sértett a Btk. 219. § Személyes adattal visszaélés tényállására hivatkozva a rendőrségen is tehet feljelentést.

„219. § (1) Aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével haszonszerzési célból vagy jelentős érdeksérelmet okozva

a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel, vagy

b) az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja,
vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével az érintett tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget, és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti.”

3.3.2.6 Felnőtt tartalmak

A mai világban a gyerekek rengeteg időt töltenek netezéssel, így könnyen bukkanhatnak akarva, vagy akaratlanul olyan tartalmakra, amelyek nem nekik valók. Túl hamar szembesülnek olyan felnőtteknek való témákkal, amelyekkel ráérnének csak később megismerkedni. Ártatlanságuk megőrzése azonban lehetetlen egy olyan világban, ahol az internetből ömlik a pornó, s a legtöbb ilyen internetes pornográfia torzíthatja a gyerekek véleményét arról, hogy mi is a szex és mire jó.

3.3.3 Az internet káros hatásai

3.3.3.1 Függőség

A gyerekek általában akkor neteznek többet a szükségesnél, ha valamilyen stressz éri őket, magányosak, vagy az unalom elől menekülnek. A szörfölés, chatelés átmenetileg eltereli figyelmüket rossz érzéseikről, így a negatív gondolatok egy ideig viasszaszorulnak, de ez csak ideiglenes állapot. A számítógép előtt töltött órák hosszabb távon növelik a stresszt, elszigeteltséget, és a magányosságot. Ezek hatására egyre több lesz a gyermekben a rossz érzés, és egyre többet kell neteznie ezek elnyomásához.

Függőség egyik jellemzője a hozzászokás, a gyermek hétről hétre egyre több időt tölt a Facebookon. A közösségi hálók és az online játékok különösen veszélyesek, könnyen rájuk lehet szokni. A függőség egyértelmű jele a megvonási tünetek jelentkezése. Erre utal például, ha hirtelen hangulatváltozás, idegesség, feszültség, vagy ingerlékenység jellemzi a gyermeket, ha pár napig nem jut internet közelbe, vagy ha otthon eltoltják a nettől. Ilyenkor érdemes elgondolkodni, hogy nem tölt-e be túlságosan nagy szerepet gyermekünk mindennapjaiban az internet. Egy jel lehet az is, ha a gyerek nehezen tudja irányítani, keretek közé szorítani, hogy mennyi időt gépezik egy nap. Fontos jel lehet az is, ha az internetezés kezd kiszorítani a többi tevékenységet az életéből, egyre kevesebb más dolog érdekli, vagy köti le.⁴²

3.3.3.2 *Depresszió*

A kóros nethasználat mellett gyakran fordul elő szorongás, amely kellően hosszú idő után depresszióhoz, hangulatingadozáshoz és hangulatzavarhoz is vezethet. Nem egészséges, ha a gyerekek túl sok időt töltenek a világhálón. Svájci kutatók szerint azonban az internet mellőzése sem jó. A szakemberek szerint depressziót válthat ki a tinédzserekből, ha túl kevés időt töltenek internetezéssel. Ennek magyarázata, hogy a gyerekek napjainkban több kapcsolatot, barátságot építenek a cybertérben, mint a való életben, így azok, akik nem csatlakoznak az internetre, kirekesztve érezhetik magukat.⁴³

3.3.3.3 *Emberi kapcsolatok elszemélytelenedése*

Nagyon fontos az emberi kapcsolatok alakulásának vizsgálata. A tömegkommunikáció, s így az internet nagyban befolyásolja az emberek egymással való kapcsolatának milyenségét is. Napjainkban a kapcsolattartás fő színtere az internet, s a közvetlen emberi kapcsolatok kezdenek a háttérbe szorulni és elszemélytelenedni. Mi sem szemlélteti ezt jobban, mint az alábbi, kicsit túlzásnak tűnő, de manapság sajnos egyre aktuálisabb párbeszéd:

- „*Mi volt ma a suliban, Kislányom?*
- *Olvasd el a blogomon, Apu!*”

⁴² Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány – Mi az internetfüggőség?

<http://www.kek-vonal.hu/index.php/hu/internetes-biztonsag/252-internetfuggoseg> 2014.03.15.21:00

⁴³ Nyelv és Tudomány: Az internet hatása a gyerekekre és a tinédzserekre.2011.

<http://www.nyest.hu/hirek/az-internet-hatasa-gyerekekre-es-tinedzserekre> 2014.03.13. 19:30

Személyes kommunikáció során a közlő és a befogadó között közvetlen kapcsolat van, az internetes beszélgetések esetében azonban a két fél között a hálózat, mint közvetítő közeg van jelen. Netes csevegések közben nem látjuk a másik ember mimikáját, gesztusait, azaz a nonverbális jelzéseket, s nem érzékeljük a hangsúlyokat, vagy a hangszín változásait sem, melyek egyébként meghatározóak lehetnek egy beszélgetés során, s teljesen új értelmet adhatnak egy-egy mondatnak.

3.3.3.4 *Elmagányosodás*

A következő általam tapasztalt káros hatás az elmagányosodás. Az gyerekek az internetre bízva könnyen elszakadhatnak természetes környezetüktől, magányossá válhatnak. Sok szülő a számítógépet „babysitter”-ként használja, amire rábízhatja a gyereket egy nehéz nap után, ő pedig nyugodtan végezheti a dolgát. A személyes, társas kapcsolatok elsorvadásával a gyermekek élete szépen lassan az internetre szűkül. A baráti kapcsolatok megváltoznak, a hús-vér kapcsolatok helyett csak netes ismerősei lesznek a gyerekek. Mindezek következtében valós környezetben a gyermekeket bizonytalanság, szorongás és félelem érzése kerítheti hatalmába, melynek következménye a szociális visszahúzódás, majd az izoláció lehet.

3.3.3.5 *Helyesírás, kommunikáció romlása, szleng használata*

Az internet gyermekekre gyakorolt káros hatásait vizsgálva nem hagyhatom figyelmen kívül a helyesírás, nyelvhasználat problematikáját sem. Az internet, a kifejezetten kapcsolattartásra létrehozott platformokon keresztül, mint például a Skype, vagy a Facebook, lehetőséget biztosít az elektronikus úton történő kommunikációra, valamint az üzenőfalakon történő posztolásra. A digitális kommunikációval teret hódított magának az internetes szleng, aminek fő színtere a közösségi háló. Felvetődik azonban a kérdés, hogy hogyan hat mindez a kamaszkor küszöbén álló tizenéves gyermekeinkre. Napjainkban már a kisiskolások nagy része rendelkezik internetezésre alkalmas okostelefonnal. Ezeken keresztül szinte mindenhol kapcsolódhatnak a világhálóra, s a Facebook eléréséhez sem kell más, csak egy kattintás. Így az iskolában, a tanórákon is megnyílik a fiatalok előtt a közösségi háló adta lehetőségek tárháza. A rohanó világ, és a bárhol elérhető internet negatív hatással van a mai gyerekek helyesírására és nyelvhasználatára. Mivel ők mindent hamarabb kezdenek el, előbb válnak rendszeres internethasználókká, minthogy stabilizálódhatna helyesírásuk. A digitális kommunikáció az egyszerűsített, gyors nyelvhasználat, a rövidítések és hangulatjelek mellett

magával hozta a gyermekek helyesírásának romlását is.⁴⁴ Megfigyelhető, hogy a gyerekek sajnos nem csak netes beszélgetéseik alatt alkalmazzák ezeket, hanem mindennapjaik során is. A gyerekek kommunikációja is megváltozik, elszegényesedik, beszédképességük romlik. Metakommunikációjukban is változás áll be, a túl sokat internetező gyerekeknek beszűkül a non-verbális gesztusokat felismerő készsége, illetve érzelmi felismerő és kifejezőképességük is megromlik.

3.3.3.6 *Egészségügyi panaszok*

A rendszeres számítógép használat kellemetlen egészségügyi tünetekkel is járhat. A leggyakoribb panaszok közé a szemfájás, valamint a hát- és fejfájás tartozik. Ártalmas lehet gyermekeink egészségére, ha hagyjuk őket egész nap a gép előtt görnyedni. A monitor folyamatos nézése szem- és fejfájást, a sok ülés és a rossz tartás pedig hátfájást okozhatnak. A túlzásba vitt netezés más egészségügyi veszélyeket is rejt. A mértéktelenül netezők könnyen elhízhatnak, valamint alváshiánnyal is küszködhetnek.

⁴⁴ Gerhát Réka szakdolgozata: Az internet hatása az ifjúság nyelvhasználatára, DE-BTK, Debrecen 2012.
http://mnytud.arts.klte.hu/szakdolgozat/gerhat_r.pdf 2014.03.13. 19:00

3.4 Kihez fordulhatunk baj esetén?

Kihez fordulhatunk?	Milyen ügyben?
Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság – NAIH 	Ha személyes adataim védelmével vagy a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos alkotmányos jogaimmal összefüggő kérdésem van vagy ezeket a jogaimat sérelem érte vagy érheti.
Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság – NMHH Internet Hotline 	Ha jogellenes, illetve gyerekekre veszélyes vagy káros internetes tartalmat szeretnék bejelenteni.
Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány 	Ha gyerekként úgy érzem, bajba kerültem, zaklatnak a neten, rossz érzéseket keltő weboldallal vagy üzenetekkel találkoztam, vagy szülőként aggódok, mert gyermekemet rossz élmények érték a világhálón, és szeretnék valakivel együtt gondolkodva megoldásokat találni, illetve jogi kérdéseimre választ kapni.
Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat 	Ha előadást, képzést szeretnék szervezni iskolákban gyermekek, pedagógusok, szülők vagy szociális szakemberek részére a biztonságosabb internetezésről, a felhasználókra leselkedő veszélyek elkerülésének hatékony és egyszerű eszközeiről, vagy ilyen képzésben szeretnék részt venni.

1. Táblázat: Kihez fordulhatunk baj esetén? ⁴⁵

⁴⁵ Safer Internet Day projektfüzet. Kulcs a net világházhoz! - A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról. 2013. <http://www.naih.hu/files/2013-projektfulzet-internet.pdf> 2014.03.04. 12:00.

3.5 Jogi szabályozás

Ebben a fejezetben a dolgozatom témájához kapcsolódó jogi szabályozást, s a jogalkalmazás problematikáját ismertetem.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben szereplő személy elleni bűncselekmények nagy része az internet segítségével, azon keresztül is elkövethető. Ezen bűncselekmények zöménél minősítő körülmény, ha gyermekkorú sértett sérelmére követik el.

A gyermekekre nézve az alábbi bűncselekmények a legveszélyesebbek:

- Zaklatás Btk. 222. §
- Személyes adattal visszaélés Btk. 219. §
- Gyermekpornográfia Btk. 204. §
- Szeméremsértés Btk. 205. §
- Továbbá minden olyan egyéb büntető törvénykönyvi tényállás, amely alapján minden jelenleg ismert, a gyermekekre károsan ható internetes cselekménnyel szemben eljárás indítható.

A probléma az, hogy a Btk.-ban foglalt tényállásoknál még nem alakult ki a jogértelmezési gyakorlat az interneten keresztüli elkövetés esetére, így nehézségek lépnek fel a jogalkalmazás során. Elegendő információ hiányában a bűnüldöző és a vádat képviselő szervek nem indítják meg az eljárásokat. Mivel a jogalkalmazói gyakorlat nem egységes, ezért a hasonló cselekményeket különbözőképpen értékelik az ország különböző jogalkalmazó szervei.⁴⁶ Erre jelentene megoldást, ha a jogalkotók hazánkban is kidolgoznának kifejezetten az online térben elkövethető bűncselekményeket szabályozó tényállásokat. Az USA 50 államából 34 már fogadott el jogszabályt az online zaklatás, bántalmazás ellen, azonban szövetségi törvény a mai napig nincs ezzel kapcsolatban.

⁴⁶ Biztonságos Bőngészés: Magyar Internetes Gyermekvédelmi Stratégia
http://www.biztonsagosbongesz.es.org/hu/pdf/strategia_vazlata.pdf 2014.03.15.13:30

A témához kapcsolódó további magyar jogszabályok:

- Magyarország Alaptörvényének VI. cikk (2) bekezdése alapján mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez.
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról megfogalmazza a zaklatás fogalmát.
- 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról
- 2012. évi C. törvény Btk. XXXVII. fejezete, a szellemi tulajdon jog elleni bűncselekmények

4. KUTATÁS

4.1 Problémafelvetés

Az elmúlt évek technikai, gazdasági, társadalmi és ezzel együtt a családok életében bekövetkező változások már a 10-11 éves korosztály gyermekeit is érintette teszik a többiek között a világhálón is megjelenő és terjedő veszélyekben.

Kutatásom tárgya a gyermekek internetezési szokásaira, az internetezés ellenőrzöttségére, valamint arra terjed ki, hogy a gyerekek mennyire vannak tisztában az őket fenyegető veszélyekkel, mint például a gyermekpornográfiával, az online groominggal, a cyberbullyinggal és a személyes adatokkal való visszaélésekkel. Vizsgálódásom során figyelembe veszem, hogy a gyermekek faluban vagy városban, illetve teljes, csonka vagy mozaik családban nőnek fel.

4.2 Hipotézisek

Feltételezem, hogy a városban felnövő gyermekek többet interneteznek, ezáltal jobban ki vannak téve az internet káros hatásainak, mint a faluban élő társaik.

Feltételezem, hogy a 10-11 éves gyermekek tájékozottak az interneten rájuk leselkedő veszélyekkel kapcsolatban.

Feltételezem, hogy a hagyományos családokban nevelődő gyermekek szülei aktívabban vesznek részt a gyermekek internetezési szokásainak felügyeletében, mint a mozaik és csonka családokban élő gyermekek szülei.

4.3 Koherencia táblázat

Hipotézis	Kérdések
Feltételezem, hogy a városban felnövő gyermekek többet interneteznek, ezáltal jobban ki vannak téve az internet káros hatásainak, mint a faluban élő társaik.	- Lakhely - Mi a kedvenc időtöltésed, ha hazaérsz az iskolából? - Milyen eszköz segítségével szoktál

	internetezni? - Van saját internetezésre alkalmas eszközöd? Ha igen, akkor mi az? - Mennyi időt töltesz hét közben naponta netezéssel? - Mennyi időt töltesz hétvégén naponta netezéssel? - Milyen dolgok érdekelnek a netről? - Milyen gyakran és mennyit internetezel? - Szoktál ismerkedni, beszélgetni az interneten? Ha igen, kivel? - Van olyan ismerősöd, akit csak az interneten keresztül ismersz? Ha igen, akkor milyen gyakran és miről szoktatok beszélgetni? - Tudod-e, hogy milyen veszélyeket rejt az internet? Írj példát! - Hallottál-e már olyanról, hogy valaki bajba került az interneten megismert személy miatt? Ha igen, mi történt? - Veled vagy a közeli ismerőseid közül valakivel történt-e már hasonló? Ha igen, mi történt? - Hogyan viszonyulsz az interneten megismert emberekhez? - Találkoztál-e már az interneten felnőtteknek való tartalommal? Ha igen, mi volt az? - Hallottál-e már az internetes zaklatásról? Mit tudsz róla? - Veled vagy a közeli ismerőseid közül valakivel történt-e már
--	---

	ilyesmi? Ha igen, pontosan mi?
Feltételezem, hogy a 10-11 éves gyermekek tájékozottak az interneten rájuk leselkedő veszélyekkel kapcsolatban.	- Szoktál ismerkedni, beszélgetni az interneten? Ha igen, kivel? - Van olyan ismerősöd, akit csak az interneten keresztül ismersz? Ha igen, akkor milyen gyakran és miről szoktatok beszélgetni? - Tudod-e, hogy milyen veszélyeket rejt az internet? Írj példát! - Hallottál-e már olyanról, hogy valaki bajba került az interneten megismert személy miatt? Ha igen, mi történt? - Veled vagy a közeli ismerőseid közül valakivel történt-e már hasonló? Ha igen, mi történt? - Hogyan viszonyulsz az interneten megismert emberekhez? - Találkoztál-e már az interneten felnőtteknek való tartalommal? Ha igen, mi volt az? - Hallottál-e már az internetes zaklatásról? Mit tudsz róla? - Veled vagy a közeli ismerőseid közül valakivel történt-e már ilyesmi? Ha igen, pontosan mi?
Feltételezem, hogy a hagyományos családokban nevelődő gyermekek szülei aktívabban vesznek részt a gyermekek internetezési szokásainak felügyeletében, mint a mozaik és csonka családokban élő gyermekek szülei.	- Kivel (kikkel) élsz együtt? - Hol szoktál internetezni? - Tudják a szüleid, hogy mire használod az internetet? - Megbeszéled valakivel, hogy milyen tartalmakat nézel az interneten? Ha igen, kivel? - Szüleiddel beszéltek már erről?

	- Az iskolában beszéltek már erről? - A szüleid ellenőrzik, hogy milyen oldalakat látogatsz az interneten?
--	---

4.4 Anyag és módszer

4.4.1 Kutatási módszer

A kutatás módszereként az egyéni, írásbeli kikérdezést, eszközként a kérdőívet választottam. A kérdőívet a szakirodalomban való tájékozódás után magam állítottam össze. A kérdések megfogalmazásánál és azok összetételénél figyelembe vettem a gyermekek életkori sajátosságait, illetve egyeztettem az őket tanító pedagógusokkal. A kérdőív 26 kérdése között szerepeltek fő- és kiegészítő kérdések. A gyermekek véleményét nyílt és zárt kérdéseken keresztül mértem fel. Az ebbe a korosztályba tartozó gyermekek nagy része hajlamos arra, hogy a felsorolt lehetőségek közül azt válassza, amit helyesnek tart, vagy amelyről tudja, hogy az lenne a helyes, nem pedig azt, amit valójában tesz, vagy ahogyan vélekedik. Éppen ezért a fő kérdések mellett visszatérő, kontrollkérdések is előfordulnak a válaszok hitelességének ellenőrzése érdekében, egyszer nyílt, egyszer pedig zárt formában.

Mivel a megkérdezettek kiskorúak, ezért szükségesnek tartottam mind az iskola, mind a szülők beleegyezését a kitöltésbe. Ennek érdekében a szülőknek beleegyező nyilatkozatot küldtem, melyben tájékoztattam őket a kutatás témájáról, a kérdőívben szereplő kérdések jellegéről, és hozzájárulásukat kértem, hogy gyermekeik részt vehessenek a vizsgálatban. (2. sz. melléklet)

A kérdéseket előzetesen egyeztettem az osztálytanítókkal is, hogy a gyerekek számára a kérdések egyértelműek legyenek, és hogy ne legyen fárasztó nekik a kitöltés annyira, hogy az utolsó kérdésre már esetlegesen ne legyen megfelelő koncentrációjuk. (3. sz. melléklet)

4.4.2 Vizsgálati minta

A kérdőív kitöltésére két általános iskola negyedik osztályos tanulóit kértem fel. Az egyik iskola Székesfehérváron található, a másik egy, a megyeszékhelyhez közeli kisebb településen. Az intézményvezetők kérésének megfelelően az intézmények nevét nem szerepeltettem. Mindkét iskolában 28, összesen 56 fő vett részt a vizsgálatban. A minta a kis elemszám miatt nem reprezentatív.

4.4.3 A vizsgálat helye és ideje

A kérdőívek kitöltésére mindkét esetben iskolai körülmények között, az osztálytanító felügyelete mellett, közel azonos időpontban került sor.

4.5 Értékelés

A kérdőívek értékelését százalékos megoszlás alapján végeztem. A gyerekek egy-egy kérdésre több választ is adhattak, így előfordul, hogy az egyes kérdések értékelésénél nem száz százalék a maximum. Ezen értékelési mód lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek egyes kérdésekre adott válaszait kategóriánként, tevékenységenként értékeljem, s kapjak százalékos arányokat. A kérdéseket egyenként, illetve egymással összehasonlítva is értékeltem. Kérdésenként külön értékeltem a városi és a falusi általános iskolai diákjainak válaszait, majd egybe vetve, egymáshoz viszonyítva is megvizsgáltam az összes megkérdezett tanuló véleményét.

A városi iskolában a kérdőívet 15 fiú és 13 lány, míg a falusi iskolában 9 fiú és 19 lány tanuló töltötte ki. Tehát az összesen megkérdezett gyermekek 43 %-a fiú, 57 %-a pedig lány.

A kérdőív elején feltett kérdések között szerepel, hogy a gyermek kivel, kikkel él együtt. Ezen kérdésre adott válaszokból megismerhető, hogy a gyermekek melyik napjainkban jellemző családtípusokban nevelkednek.

Családtípusok	Város		Falu		Összesen	
	Létszám (28 fő)	Százalék %	Létszám (28 fő)	Százalék %	Létszám (56 fő)	Százalék %
Nukleáris	13	46 %	12	43 %	25	45 %
Nagycsalád	7	25 %	9	32 %	16	29 %
Többgenerációs	1	4 %	3	11 %	4	7 %
Csonka család	2	7 %	1	4 %	3	5 %
Mozaik család	5	18 %	3	11 %	8	14%

2. Táblázat: A vizsgált gyermekek megoszlása családtípusok szerint

A táblázat eredményei szerint a legtöbben, a gyermekek 45 %-a nukleáris családban él, legkevesebb, 5 %-ukat pedig egyedül neveli valamelyik szülője. A táblázat adatai alapján megfigyelhető, hogy a faluban sokkal nagyobb számban jelen vannak a hagyományosnak mondható családformák, azaz a nukleáris családok, a nagycsaládok, illetve a többgenerációs családok, míg a városi gyermekek közül többen élnek nem hagyományos, tehát csonka vagy mozaik családban. Ennek oka lehet, hogy a falvakban élő emberek számára általában fontosabb a hagyományos értékek megőrzése, a városban élők között pedig megfigyelhető, hogy sajnos gyakran, könnyebben fellazulnak a családi kapcsolatok.

A kérdőívben feltett, a hétköznapi szabadidő eltöltésére vonatkozó kérdésre a gyermekek kilenc tevékenységi kört határoztak meg. Ezek között szerepelt a tanulás, az internetezés, a televíziózás, a zenélés, a szabad levegőn folytatott mozgásos tevékenységek, az olvasás, a játék, a sport, illetve a házimunka. Az alábbi táblázatban látható a fentebb felsorolt tevékenységek százalékos megoszlása a városi és a falusi gyermekekre lebontva, illetve az 56 vizsgált tanulóra vonatkoztatva is.

Tevékenység	Város		Falu		Összesen	
	Létszám	Százalék	Létszám	Százalék	Létszám	Százalék
	(28 fő)	%	(28 fő)	%	(56 fő)	%
Tanulás	6	21 %	5	18 %	11	20 %
Internetezés	12	43 %	15	54 %	27	48 %
Televíziózás	10	36 %	18	64 %	28	50 %
Zenélés	3	11 %	0	0 %	3	5 %
Szabadban mozgásos tev.	12	43 %	10	36 %	22	39 %
Olvasás	7	25 %	6	21 %	13	23 %
Játék	10	36 %	7	25 %	17	30 %
Sport	4	14 %	5	18 %	9	16 %
Házimunka	1	4 %	2	7 %	3	5 %

3. Táblázat: A gyermekek kedvenc iskola utáni időtöltése

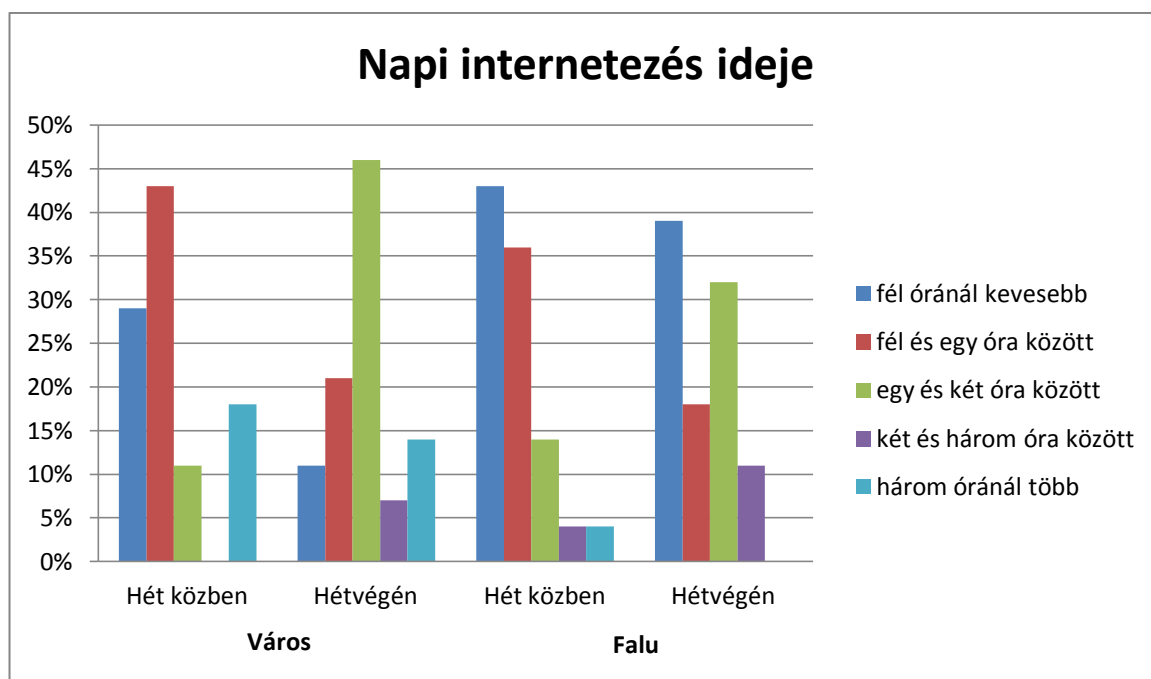
A táblázat eredményei alapján a gyermekek összesen 20 %-a foglalkozik csak tanulással, mely elsőre igen alacsonynak tűnhet, azonban jobban megnézve a kérdést, láthatjuk, hogy a gyerekek kedvenc időtöltésére kérdeztünk rá, így ez az arány, nem jelenti azt, hogy valóban csak ennyien készülnének a másnapi iskolára, csupán annyit, hogy nem a tanulás a gyerekek legkedveltebb iskola utáni tevékenysége.

Ezzel szemben viszont látható, hogy a gyerekek szívesen töltik szabadidejüket televíziózással és internetezéssel. Érdekes eredményt mutat a városi és falusi gyerekekre vonatkozó külön megoszlás. A táblázatban megfigyelhető, hogy a falusi gyerekek esetében a tévézést és internetezést jóval többen jelölték meg, mint a városi gyerekek körében, ahol viszont a szabadban való mozgásos tevékenységet megjelölők aránya a nagyobb.

Az olvasást, sportolást, zenélést jelölők arányára hívnám még fel a figyelmet, hiszen az olvasást csupán a gyerekek 23 %-a, a sportolást mindössze 16 %, a zenélést pedig csak 5 %-uk említette meg. Ezen adatok nem csak azt mutatják meg, hogy a gyerekek a szabadidejük nagy részét a televízió és a számítógép előtt töltik, hanem azt is, hogy az egyéb olyan tevékenységeket, amelyek életkoruknak megfelelőek lennének, háttérbe szorítják.

A kérdőívben szereplő kérdések közül hat vonatkozik konkrétan a gyermekek internetezési szokásaira. Ezekben érdeklődtem az internetezés eszközéről, a netezéssel töltött időről, annak helyéről és rákérdeztem arra is, hogy milyen dolgok érdeklik őket leginkább a világhálóról. Ezekből kiderült, hogy a legtöbb gyermek okostelefonról csatlakozik az internetre, s hogy 71 %-uknak van saját netezésre alkalmas eszköze is, sokuknak még hozzá nem is egy.

A hét közben és hétvégén naponta netezéssel töltött időre vonatkozó kérdések esetében a gyerekek kaptak választási lehetőségeket, az értékelés megkönnyítése érdekében. Az arányok itt az 56 gyermekre vonatkozóan összességében száz százalékot adnak ki.

5. ábra: A napi internetezés ideje hét közben és hétfőn

A diagramból látszik, hogy a városban felnővő gyermekek összességében több időt töltenek internetezéssel, mint faluban élő társaik. A vizsgálatban részt vevő városi gyermekek átlagban 1 órát és 6 percet töltenek hétköznaponként böngészéssel, míg a falusiak csak 47 percet. Hétfőn a városban élők másfél órát, a faluban felnővők pedig átlagosan 1 órát töltenek naponta internetezéssel. A diagram szemlélteti, hogy *első hipotézisem beigazolódt, hiszen a városban felnővő gyermekek többet interneteznek, ezáltal jobban ki vannak téve az internet káros hatásainak, mint a faluban élő társaik.*

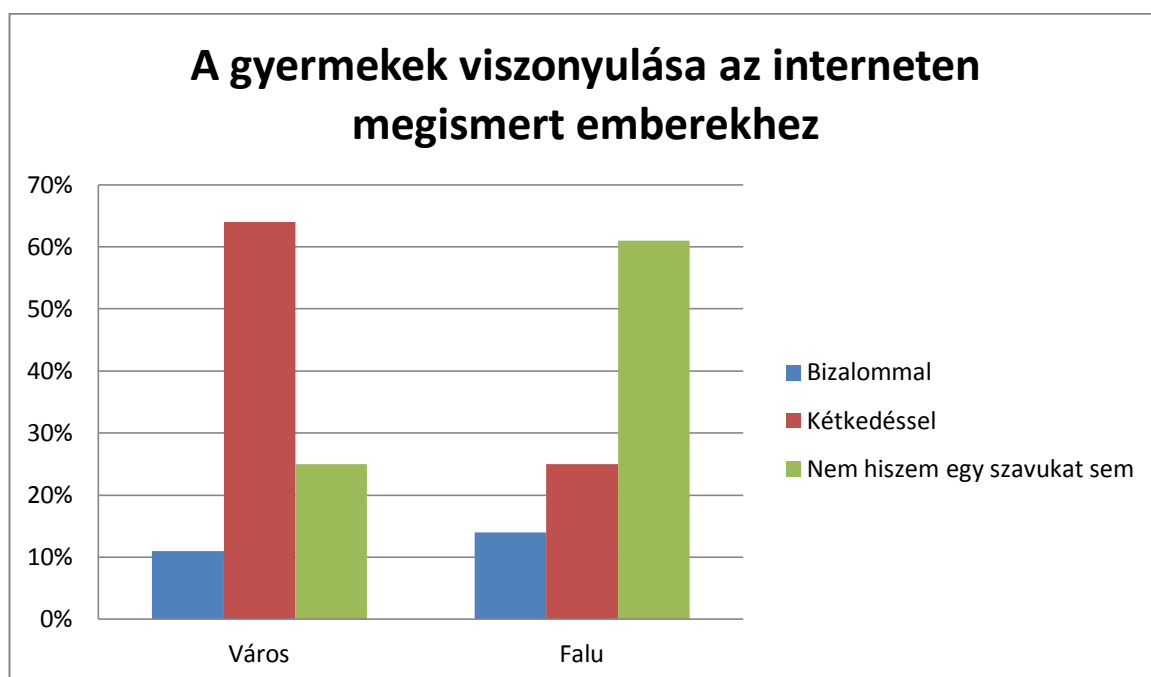
Ezzel kapcsolatban felmerült a kérdés, hogy a gyermekek hol szoktak internetezni, melyből kiderült, hogy a válaszadók 93 %-a otthon, a diákok fele az iskolában is felszokott menni a netre, páran még a könyvtárakat, és közösségi helyeket is használják a szörfölésre, vagy esetleg egy barátjuknál csatlakoznak a világhálóra.

Ezen kérdésekkel szorosan összefügg az is, hogy milyen dolgok érdeklik a gyerekeket a netről. Itt több választ is megjelölhettek a tizenévesek, melyek közül legtöbbször az internetes játékokat választották. Sokakat érdekelnek még a zenék, filmek és letöltések, továbbá az előkelő harmadik helyen végzett a gyermekek érdeklőségi ranglistáján a Facebook. Összesen a gyermekek 68 %-a jelölte be a közösségi oldalt, mely rendkívül érdekes, hiszen a 10-11 éves gyermekek elvileg nem is lehetnének fent ezen a portálon. A regisztráció alsó korhatára

ugyanis 13 év, de a tinik gond nélkül hazudják magukat többnek, hogy a rendszer elfogadja regisztrációjukat. Elgondolkodtató a kérdés, hogy ha gyermekeink már az első lépésnél füllentenek a korukról, akkor vajon honnan tudhatják, hogy a gép másik oldalán ülő személy mennyiben mond igazat magáról.

Éppen ezért tettem fel a kérdőívben arra vonatkozó kérdéseket, hogy a gyerekek szoktak-e ismerkedni, beszélgetni az interneten, ha igen, akkor kivel és miről beszélgetnek, valamint, hogy mennyire bíznak meg az interneten megismert emberekben. Többnyire megnyugtató eredményeket kaptam. A megkérdezettek 54 %-a szokott ismerkedni, beszélgetni az interneten, és közülük 13 % az, aki idegenekkel is beszélget, a maradék 87 % csak barátokkal, családtagokkal, ismerősökkel szokott chatelni. A gyerekek 20 %-ának van olyan ismerőse, akit csak az interneten keresztül ismer, vele többnyire valamelyik internetes játék chat szobájában ismerkedett meg, és általában a játékról beszélgetnek. A kérdőívek válaszai alapján megfigyelhető, hogy a városban felnövő gyermekek kétszer annyian ismerkednek, beszélgetnek az interneten, mint falusi társaik, és csak internetes ismerősük is kétszer annyi van.

Arra a kérdésre, hogy a gyerekek hogyan viszonyulnak az interneten megismert emberekhez, szintén érdekes eredmény jött ki, melyet az alábbi diagram jól szemléltet.

6. ábra: A gyermekek viszonyulása az interneten megismert emberekhez

Ennél a kérdésnél a gyerekek rendelkezésére három különféle választási lehetőség állt, melyek a következők voltak: bizalommal, kétkedéssel, illetve nem hiszem egy szavukat sem. Az ábráról leolvasható, hogy a városban nevelődő gyermekek sokkal bizalmasabbak az interneten megismert emberekkel, mint a faluban élők, hiszen előbbieknél a középső válaszlehetőséget, azaz a kétkedést jelölték a legtöbben, míg az utóbbinál a gyerekek többsége egyáltalán nem hisz az interneten megismert idegen személyeknek. Az eredmény arra enged következtetni, hogy a városi gyerekek nem veszik annyira komolyan a veszélyhelyzetet, bizalmasabban fordulnak az idegenek felé, mint a faluban, ahol a szülők jobban felkészítik gyermeküket arra, hogy ne higgyenek az idegeneknek.

Ezzel kapcsolatban felmerülhet a kérdés, hogy a gyerekek vajon mennyire tájékozottak az interneten rájuk leselkedő veszélyekkel kapcsolatban. A városi és a falusi általános iskola diákjai közül összesen 5 % válaszolta azt kérdésemre, hogy nincs tisztában az internetes veszélyekkel. Tehát gyermekeink 95 % feltételezi azt magáról, hogy ismeri az internet árnyoldalát. Ez azonban nem teljesen igaz. A gyermekeket megkértem, hogy írják le azt is, hogy konkrétan milyen veszélyeket ismernek, melyeket az alábbi táblázatban foglaltam össze.

Veszélyek	Százalék
Személyes adatokról faggatnak	29 %
Vírus	25 %
Zaklatás	20 %
Függőség	14%
Találkozót kérnek és elrabolnak	13 %
Pedofilok	11 %
Fenyegető üzenetek	11 %
Átvernek, becsapnak	9 %
Facebook feltörés	4 %
Valamilyen bűncselekmény	4 %
Elromlik a szemem	4 %
Elcsábítanak	2 %

Visszaélés fotóval	2 %
Felnőtt tartalom	2 %

4. Táblázat: A gyermekek szerinti internetes veszélyek

A táblázatban gyermekek által felsorolt veszélyeket két csoportra osztanám. Első csoportba sorolva azokat az elemeket, melyeket a gyerekek „veszélynek” tituláltak, de dolgozatomban szempontjából és véleményem szerint nem ezek azok a veszélyek, melyektől leginkább féltünk kéne gyermekeinket. Ebbe a csoportba tartoznak a következők: vírus, függőség, Facebook feltörés, a szem romlása. A gyermekek 46 %-a írta ezeket, mint a világhálón őket fenyegető veszélyeket. Mivel volt olyan, aki több lehetséges veszélyt is felsorolt, ezért ezen kérdés értékelésénél nem 100 % a maximum. A második csoportba azok a veszélyek tartoznak, melyek miatt már valóban aggódhatunk gyermekeinkért, ilyenek a személyes adatokról faggatás, idegennel találkozás, zaklatás, becsapás, fenyegetés, elcsábítás, fotóval való visszaélés, felnőtt tartalmakkal találkozás, pedofília, illetve egyéb bűncselekmények. Az összes gyermek közül 98 % írta valamelyiket az előbb felsoroltak közül, nekik már van valamilyen fogalmuk a valódi veszélyekről.

A veszélyekkel kapcsolatban azt is megkérdeztem a gyerekekről, hogy találkoztak-e már az interneten felnőtteknek való tartalommal, melyre 29 %-uk igennel válaszolt. Közülük a többség azt válaszolta, hogy valamilyen szexuális tartalommal találta magát szembe akaratlanul a neten. A 71 % közül, akik nemmel válaszoltak, csak egy kislány volt, aki odaírta, hogy azért nem, „mert apa letiltotta az ilyen oldalakat”. Sajnos a szülők többségének eszébe sem jut, hogy foglalkozzon ezzel, pedig egy egyszerű szűrő-program telepítésével megkímélhetnék gyermeküket az internet ilyen jellegű káros hatásaitól.

A gyerekek 52 %-a hallott már korábban az internetes zaklatásról, majd megkérdeztem Őket, hogy mit tudnak róla pontosan. Ez alapján a gyermekek válaszait összerakva, az internetes zaklatás fogalma a következő:

„Beszélgetős oldalakon, chatelés közben ismeretlen emberek másnak adják ki magukat és csomó embert becsapnak. Mindig hízelegnek, elhitetnek veled valamit, és ezt nagyon sokan beveszik. Folyton olyanokat írogatnak, kérdezzgetnek, hogy az téged már zavar. Olyanokat mondanak, hogy gyere szexelni, vagy ilyesmi. Nem hagynak békén, kifaggatnak,

fenyegetnek. Olyan fényképeket, üzeneteket küldenek, amiket nem szeretnék, ha megtörténnének velem. Nagyon veszélyes, és ha nem szólsz róla valakinek, akkor csak rosszabb lesz.”

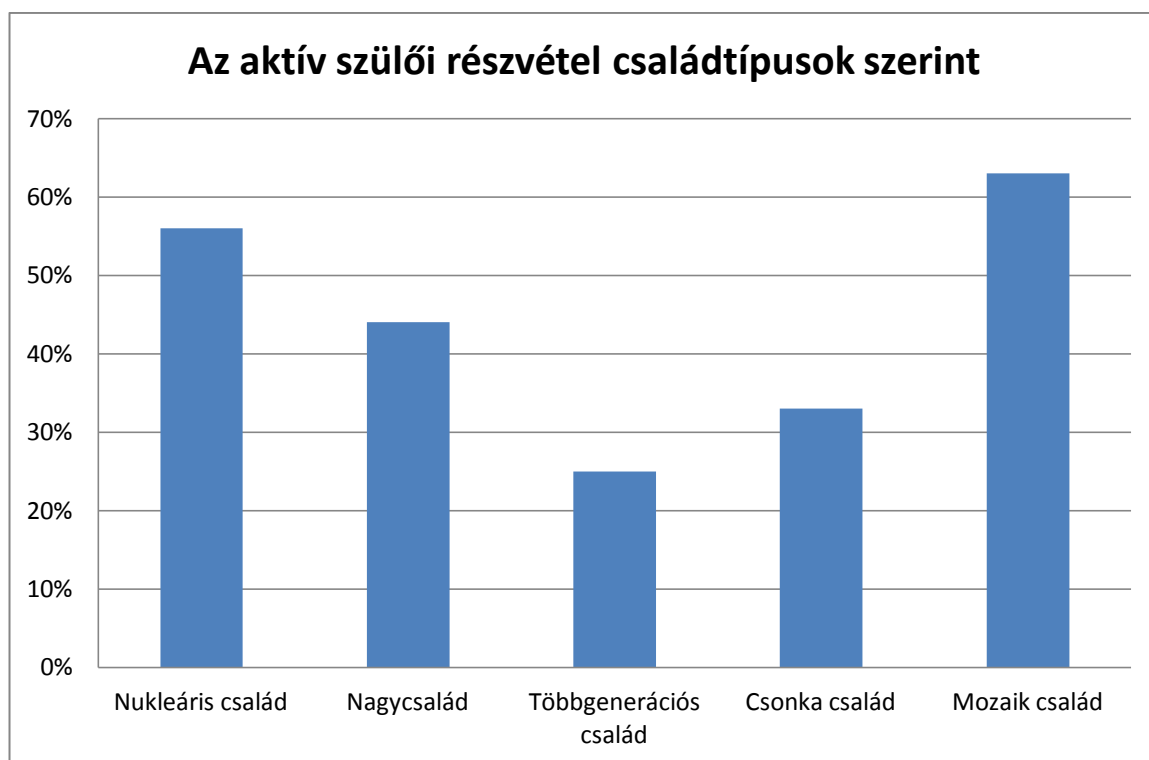
Az „Internet veszélyei” című fejezetben leírt hivatalos fogalmakkal összehasonlítva láthatjuk, hogy ez nem is áll messze a valóságtól. *Feltételezésem tehát egyértelműen bebizonyosodott, miszerint a 10-11 éves gyermekek tájékozottak az interneten rájuk leselkedő veszélyekkel kapcsolatban.*

Annak érdekében, hogy gyermekeink kevésbé legyenek kitéve ezeknek a veszélyeknek, rendkívül fontos az aktív szülői részvétel internetezés közben, főleg a vizsgált gyerekek életkorában. Éppen ezért építettem bele három olyan jellegű kérdést is a kérdőívbe, melyek a szülői aktivitást mérik. A kérdések a következők voltak:

- Tudják a szüleid, hogy mire használod az internetet?
- Megbeszéled szüleiddel, hogy milyen tartalmakat nézel a neten?
- A szüleid ellenőrzik, hogy milyen oldalakat látogatsz az interneten?

A szülői részvétel tehát nem merülhet ki csupán abban, hogy a szülő jelen van gyermeke mellett mikor internetezik, nem elég, hogy tudja, hogy mire használja a gyerek a netet. Fontos az is, hogy a szülők rendszeresen ellenőrizzék a netezést, illetve, hogy beszélgessenek az adott témákról, hiszen egy 10-11 éves gyerek, nem biztos, hogy megfelelően tudja értelmezni, fel tudja dolgozni a látottakat egyedül.

Mindhárom kérdés esetében három lehetőség közül választhattak a gyerekek, melyek az *igen, néha és nem* voltak, különböző megfogalmazásban. Az aktív szülői magatartás feltételének tekintettem, hogy a gyermek a három kérdés mindegyikére *igen* vagy *néha* választ adjon. Ha az egyik kérdésre már nemleges válasz érkezett, akkor annak a gyermeknek a szülei véleményem szerint nem vesznek részt aktívan gyermekük internetezési szokásainak felügyeletében. A következő diagram azt szemlélteti, hogy milyen válaszokat adtak a gyerekek, családtípusuk szerinti megosztásban.

7. ábra: Az aktív szülői részvétel családtípusok szerint

Az 5 családtípust két nagy csoportra osztottam, úgy nevezett „hagyományos” és „nem hagyományos” családokra. A hagyományos családok közé soroltam a nukleáris, a nagy-, illetve a többgenerációs családokat. A nem hagyományos családformákhoz pedig a csonka és a mozaik családokat, hiszen ezeknél valamelyik szülői szerep vagy teljes mértékben hiányzik, vagy úgymond helyettesítve lett, de akármelyik is áll fent, egyik sem mondható hagyományosnak. *Feltételeztem, hogy a hagyományos családokban nevelődő gyermekek szülei aktívabban vesznek részt a gyermekek internetezési szokásainak felügyeletében, mint a mozaik és csonka családokban élő gyermekek szülei. Ez a feltételezés nem igazolódott be, hiszen a hagyományos családtípusokban élő gyermekek válaszait összegezve a szülők 51 %-a vesz részt aktívan gyermeke internetezésének felügyeletében, míg a nem hagyományos családoknál ez a szám 55 %. Összességében elmondhatjuk, hogy a szülők kicsivel több, mint a fele tanúsít aktív részvételt, ha gyermeke világhálón való jelenlétéről van szó.*

5. GYAKORLATI TAPASZTALATOK – INTERJÚK ALAPJÁN

A szakirodalmakban való tájékozódás, illetve a kitöltött kérdőívek alapján megismert gyermeki vélemények bemutatása után, szerettem volna a különböző gyakorlati tapasztalattal rendelkező szakemberek álláspontját is megismerni és megérteni a témában. A szakemberek perspektívájának megismeréséhez kutatási módszerként az interjút választottam. Az internetes veszélyek problematikáját három különböző aspektusból, három különböző hivatást gyakorló személlyel készített interjú alapján vizsgáltam. Interjút készítettem a kérdőívet kitöltő gyermekek iskolájában, mind a városban, mint a faluban az osztályokat tanító egy-egy pedagógussal, a Székesfehérvári Kistérségi Szociális Alapszolgáltatási Központ Gyermekjóléti Központjának vezetőjével, valamint a Székesfehérvári Rendőrkapitányság Bűnmegelőzési Alosztályának vezetőjével.

Az interjúkra való felkészülés során konkrét kérdéseket állítottam össze, azonban a kérdéssort nem minden esetben tartottam meg. Az általam választott interjúforma erre lehetőséget adott. A logikai rend és az érthetőség figyelembe vételével a kérdések sorrendje változtatható, illetve a kötött kérdéseken kívül egyéb kiegészítő kérdések is felmerülhetnek. Az alábbiakban az interjúk kivonatolt változatát írom le.

5.1 Interjú a pedagógusokkal

5.1.1 Interjú a városi iskola osztálytanítójával

A városi iskolában kérdőívet kitöltő negyedik osztályosok tanítónőjével való beszélgetésem során az általam előre meghatározott kérdéseket tettem fel először. A pedagógus szerint a 10-11 éves korosztály rengeteg időt tölt az internet előtt manapság. Tapasztalatai alapján a gyerekcsoportok nagy része saját okostelefonnal és tablettel is rendelkezik, így az internetelérés folyamatossága természetes a gyerekek számára. Az internetet veszélyes lehet rájuk nézve, hiszen a korlátlan és ellenőrizetlen információáramlás következtében olyan tartalmakkal is szembe találhatják magukat, amelyek nem nekik valók. Az a legnagyobb probléma, hogy könnyen kiadnak magukról személyes információkat, mindent megosztanak a közösségi oldalakon, annak ellenére, hogy ismerik az internetes veszélyeket, azonban azt nem tudják felmérni, hogy már egy apró dolog is rendkívül veszélyes lehet. Véleménye szerint a gyermekek többé-kevésbé tájékozottak a netes

veszélyekkel kapcsolatban, hiszen szoktak erről közösen beszélgetni az iskolában a tanítókkal, de nem veszik komolyan, hogy ezek a dolgok velük is bármikor előfordulhatnak. A tanítványai nagy része fent van a Facebookon, annak ellenére, hogy az alsó korhatár 13 év. Sokan a rendszer becsapásával küszöbölik ezt ki, míg mások szüleik profilján keresztül, a szülők beleegyezésével használják a közösségi oldalt. Ennek ellenére a szülők többsége mégsem ellenőrzi gyermeke netezését. Nagy részük abban a boldog tudatlanságban él, hogy ha ott ül mellette a gyerek a szobában, akkor biztonságban van. Sokuknak azonban fogalma sincs róla, hogy mindeközben mi mindent nézeget, mit oszt meg gyermekük a világhálón. Az iskolában végzett prevenciós tevékenységével kapcsolatban elmondta, hogy nincsenek konkrétan olyan alkalmak, amikor ők, tanítók felvilágosító foglalkozást tartanának. Gyakran a közösség életét érintően, vagy a tananyag adta lehetőségeket kihasználva beszélgetnek erről a témáról. A Facebookozás gyakran szóba jön, mert az nagyon érdekli a gyerekeket, annak ellenére, hogy nem is lehetnének fent az oldalon. Meg szokták beszélni velük, hogy mit ne osszanak meg és miért ne, valamint az interneten idegenekkel való ismerkedés veszélyeire is fel szokták hívni a figyelmüket. Egyébként az iskolai védőnő foglalkozik a gyermekek felvilágosításával. Általában olyan témával ismerteti meg a gyerekeket, amit a pedagógusok kérnek, de az internet veszélyei nem szokott szerepelni a kínálatban. Utolsó kérdésemre, mi szerint: „Ön milyen megoldási módokat javasol annak érdekében, hogy a gyerekek ne legyenek ekkora mértékben kitéve az internet veszélyeinek?” azt válaszolta, hogy szerinte előadásokat kéne tartani a gyerekeknek és szüleiknek egyaránt. Véleménye szerint fontos lenne, hogy a szülők figyelemmel kövessék, hogy mit csinál gyermekük az interneten, felügyeljék a netezést, beszéljék meg a látottakat, készítsék fel a gyermeket arra, ami érheti őket. (4. sz. melléklet)

5.1.2 Interjú a falusi iskola osztálytanítójával

A pedagógus szerint az ő diákjai nagyon keveset interneteznek, azonban az átlag 10-11 éves korosztály sokat ül a gép előtt. Tanítványait tájékozottnak tartja a témában, hiszen az iskolában sokat foglalkoznak ezzel, azonban úgy gondolja, hogy a rájuk leselkedő veszélyeket még nem tudják eléggé felmérni. Szülői kontrollal együtt ezek kivédhetőek lennének, és az internetezés ezáltal a gyerekek javára is szolgálhatna. Az internet használatát a hasznosság mellett veszélyesnek is tartja. A gyerekek személyes adatokat és képeket is kiadhatnak magukról, ami veszélybe sodorhatja őket, ráadásul felnőtteknek szóló oldalakra is sodródhatnak. Diákjainak körülbelül a fele jelen van a Facebookon, de a tanítók arra is

felhívták a gyerekek figyelmét, hogy ez az oldal szabályaival ellentétes, hiszen csak 13 éves kortól lehetne regisztrálni. Interjúm alanya elmondása szerint nem szokta visszaigazolni tanítványai jelölését. Úgy tapasztalja, hogy a szülők nagy része nem törődik vele, milyen oldalakon jár a gyermeke. Otthon nem igazán hívják fel a figyelmüket a veszélyekre, így a pedagógusokra hárul ez a feladat. Pár évvel ezelőtt kezdték beépíteni a tananyagba az egyes veszélyek ismertetését, amikor a diákok elmesélték, hogy az interneten idegenekkel is szoktak ismerkedni. Azóta felhívják tanítványaik figyelmét, hogy ne higgyenek el mindent, amit az interneten olvasnak, vagy látnak, és ne adják ki adataikat. Saját prevenciós tevékenységük mellett évente egyszer a rendőrség szakembere tart előadást a gyermekeknek, melyben erre a témára is kitér. Elmondása szerint informatika óra keretein belül a tanulók nyomon követhették egy feltöltött kép útját; láthatták, hogy hányan likeolták, illetve osztották meg, és hogy azok között hány olyan ember volt, akit a kép feltöltője valójában nem is ismer. Szerinte ilyen és ehhez hasonló jellegű, gyakorlati példákkal lehetne legjobban felhívni a gyermekek figyelmét a veszélyekre. (5. sz. melléklet)

5.2 Interjú a Gyermekjóléti Központ vezetőjével

A Gyermekjóléti Központ vezetőjével való beszélgetésem során megtudtam, hogy a Központ által gondozott családok nagy részének nincs internet hozzáférése, de amennyiben van, akkor sem érezhető, hogy a gyermekek kontrollálva lennének. Sem a szülők, sem a gyermekek nincsenek tisztában az internet veszélyeivel. Az internetet használó gyermekek sokszor órákat töltenek a gép előtt, szülői felügyelet nélkül. Egész fiatal korban megfigyelhető már a gyerekek megjelenése a különböző közösségi oldalakon; Ők azonban nem érzik súlyát annak, milyen képeket töltenek fel ezekre a bizonyos oldalakra, esetleges megosztásaik kinek mit üzennek, milyen színben tüntetik fel velük magukat. Az intézmény vezetője elmondta, hogy az általuk gondozott gyermekek nagy része korlátozott lehetőségekkel rendelkezik egyébként fénykép készítés tekintetében is. A gyermekek gyakran találkozhatnak felnőtt tartalmakkal is az interneten, ezeket azonban nem igazán tudják értelmezni, egymás között próbálják megbeszélni a látottakat. A közösségi oldalakra az iskolai informatika órán is tudnak regisztrálni, így az iskola tölthetne be kontroll szerepet. A család ezt nem korlátozza, a szülők nem foglalkoznak a gyermekek internetezési szokásaival. Amennyiben a szülő mégis próbálna beavatkozni az internet használatába, azt a gyermekek büntetésként élik meg. A szülők sok esetben valóban büntetésnek is szánják a korlátozást,

valamilyen rossz iskolai eredmény, magatartási probléma vagy fegyelmezetlenség büntetéseként. Munkájuk során a Gyermekjóléti Központ munkatársai megpróbálják felvilágosítani a gondozott családok szüleit, hogy fordítsanak több energiát gyermekük internetezésének felügyeletére. Nagyon fontos lenne, hogy a gyerekek korlátok és felügyelet mellett használják az internetet, de ezt a szülők sokszor időhiányra, fáradtságra hivatkozva mulasztják el. Mindenképpen fontos lenne a szülőkkel megértetni, hogy mennyire káros gyermekeik számára a kontroll nélküli információáramlás, ami az interneten keresztül érheti őket. (6. sz. melléklet)

5.3 Interjú a Székesfehérvári RK Bűnmegelőzési Alosztályának vezetőjével

Az Alosztályvezető Úr elmondása szerint a gyermekekkel előforduló internetes bűncselekmények közül a leggyakoribb a személyes adatokkal való visszaélés. Rendszeresek a Facebook feltörések, vagy a fényképekkel való visszaélések. Ritkábban előfordul az is, hogy a szülő bejelentést tesz a rendőrségen, hogy gyermekét egy gyanús férfi zaklatja, írogat neki az interneten. Ezt azonban rendkívül nehéz kinyomozni, hiszen például a Facebook, vagy akár a Gmail nem magyar szolgáltatások, így rendkívül nehézkes az adatkérés. További gyermekeket érintő netes bűncselekmény például a gyermekpornográfia, ez a fehérvári kapitányságon nagyon ritka, de természetesen néha ez is előfordul. Az említett bűncselekmények csak kevés esetben jutnak el a rendőrségig. A gyermekek általában félnek elmondani szüleiknek, szégyellik, hogy mi történt velük, így az sosem jut a hatóságok tudomására, nagyon nagy a látencia. Ritkább esetben, főként személyes adattal való visszaélés ügyében, a gyermekek szüleikkel együtt mennek be a rendőrségre feljelentést tenni, a többi bűncselekmény esetében azonban ez nem jellemző. A Székesfehérvári Rendőrkapitányság Bűnmegelőzési Alosztályának saját, kidolgozott, helyi jellegű bűnmegelőzési programja van. Az *Érezd jól magad!* program az internet veszélyeinek témakörét is érinti, s ennek előadására sokszor kéri fel az alosztályt a környékbéli iskolák. A rendőrség országos hatáskörű, biztonságra nevelő programja a DADA program keretein belül valósul meg az általános iskolákban. Az Alosztályvezető Úr elmondása szerint a kapitányság minden tanév elején felajánlja az illetékességi területén lévő iskoláknak, hogy bűnmegelőzési programokat, előadásokat, beszélgetéseket tartanak az intézményekben. Ezen előadásokat elsősorban 5-6. osztályos tanulóknak tartják. A fő téma általában a személyes adatok védelme, valamint a pedofília. Ezeket a témákat egy kedves, kifejezetten gyerekeknek szóló, rövid rajzfilm

segítségével szokták átbeszélni. A tanulságos bárányos mese 4 részből áll, melyek közül mindegyik az internet egy lehetséges veszélyére próbálja felhívni a gyerekek figyelmét. Az első rész címe a „*Ne táncolj a farkassal*”,⁴⁷ melynek témája a fényképekkel és videókkal való visszaélés. Mondanivalója, hogy a gyerekek ne hagyják magukat fényképezni, vagy videózni olyan helyzetekben, amit valaki később felhasználhat ellenük, vagy nevetség tárgyává tehet. A második epizód az „*Eltitkolt barát*”.⁴⁸ Ez az online grooming, azaz a szexuális célú kapcsolatfelvétel veszélyeire hívja fel a gyerekek figyelmét. A mesélő megkéri a gyerekeket, hogy nagyon figyeljenek az idegenekre és mindenkire, aki azt akarja, hogy a hirtelen jött barátságot eltitkolják, azokra, akik ajándékokkal kedveskednek, vagy találkára hívják őket. Fontos, hogy ne féljenek erről beszélni szüleiknek. A következő a „*Fehér juh*”⁴⁹ története, mely arra figyelmeztet, hogy nem kell mindent rögtön elhinni, amit az interneten látunk. Az utolsó rajzfilm részlet címe pedig a „*Gyapjú nélkül*”.⁵⁰ Lényege, hogy a gyerekek ne tegyenek fel semmilyen képet vagy videót az internetre fehérneműben, fürdőruhában vagy lenge öltözékben, mivel ezt bárki könnyen felhasználhatja. Ezen rajzfilmek mondanivalóját hamar felismerik a gyermekek, s együttes megnézésük után sokkal könnyebben nyílnak meg és kezdenek el beszélgetni az érintett témákról. Ezek után felmerült bennem a kérdés, hogy napjainkban, amikor már a kisiskolásoknak is saját okostelefonjuk van, elegendő-e a felsősöknél kezdeni az internet veszélyeire való felkészítést, vagy szükség lenne már a fiatalabb, 10-11 éves gyermekek részére is prevenciós jellegű előadásokat tartani ebben a témában. Az Alosztályvezető Úr véleménye szerint fontos lenne már a 3-4. osztályosok korában megkezdni a tájékoztatást, viszont az iskolán múlik, hogy melyik korosztálynak kéri az előadást. Általában a felső tagozatos tanulóknál tartják aktuálisabbnak ezt a témakört. A rendőrség csak jelezni tudja, hogy fontos lenne már a fiatalabbaknak is, de az iskolák nekik nem kéri, márpedig a döntés az ő kezükben van. Utolsó kérdésemre, melyben a lehetséges megoldási módok után érdeklődök, az Alosztályvezető Úr a szülők felvilágosítását javasolja. Véleménye szerint, őket kéne elsősorban tájékoztatni, hiszen főként az ő dolguk lenne a gyerekek felkészítése, netezésük ellenőrzése, viszont ha ők maguk sincsenek tisztában a témával, akkor ennek teljesítése igencsak nehézkes. A szülőkkel azonban nem könnyű felvenni a kapcsolatot. Legtöbbjük nem érdeklődik a téma iránt, s hiába szervez az iskola és a rendőrség közös szülői értekezletet ebben a témában, a szülők nem mennek el, s így saját

⁴⁷ Ne táncolj a farkassal - <https://www.youtube.com/watch?v=R2t5BPhbPTk> 2014.03.14.21:00

⁴⁸ Eltitkolt barát - <https://www.youtube.com/watch?v=8IZGkG4edb0> 2014.03.14.21:00

⁴⁹ Fehér juh - <https://www.youtube.com/watch?v=Jnm46zjiRe8> 2014.03.14.21:00

⁵⁰ Bundácska nélkül - <https://www.youtube.com/watch?v=1C0dc6XaxAE> 2014.03.14.21:00

felkészületlenségükkel és nemtörődömségükkel teszik ki gyermekeiket az interneten leselkedő veszélyeknek. (7. sz. melléklet)

5.4 Értékelés

Mint azt e fejezet elején jeleztem, az interjúkkal három különböző hivatást gyakorló személy álláspontját szerettem volna bemutatni. E három hivatás összefonódik egy ponton, hiszen minden, e szakterületek valamelyikén dolgozó embernek célja a gyermekek védelme az interneten rájuk leselkedő veszélyektől, megfelelő szintű felkészítésük, s biztonságos internetezésre nevelésük.

A szakemberek tapasztalatai alapján a 10-11 éves gyerekek napjainkban rengeteg időt töltenek a számítógépek, okostelefonok, tabletek előtt. Minél több időt fordítanak a netezésre, annál inkább ki vannak téve a világháló veszélyeinek. Sajnos legtöbbjük azonban nincs tisztában a veszélyekkel, vagy ha ismeri is őket, nem veszi komolyan, hogy rá nézve is kockázatot jelenthetnek. A gyerekek nagy része fent van a Facebookon is, pedig nem véletlenül találták ki a 13 éves korhatárt. Elfogadják ismeretlen emberek jelölését is, hiszen manapság e korosztály körében annál „menőbb” valaki, minél több ismerőse van a közösségi oldalon. A szülők pedig általában nem követik nyomon gyerekeik netes tevékenységeit, nem korlátozzák, hogy mit töltenek fel magukról, és hogy milyen adatokat osztanak meg a nagyvilággal. Fel sem merül bennük annak lehetősége, hogy gyermekük bűncselekmények potenciális áldozatává válhat.

A különböző szakemberek közel azonos állásponton vannak annak tekintetében, hogy a gyermekek védelmének érdekében fontos lenne szüleikkel is megismertetni az internet veszélyeit.

6. KÖVETKEZTETÉSEK

Tudományos Diákköri dolgozatom elkészítése során nyomtatott szakirodalmakat és interneten közzétett anyagokat is tanulmányoztam. Ezek alapján átfogó képet kaptam a gyermekek családon belüli helyzetének az internet megjelenésének hatására megfigyelhető változásairól, és a világháló gyermekeket fenyegető veszélyeiről egyaránt. A gyermekek által kitöltött kérdőívek, illetve a különböző szakemberekkel készített interjúk alátámasztják és megerősítik a szakirodalmakból levont következtetéseimet, miszerint napjainkban a család szocializáló szerepe változik, s a gyerekek életét nagyban befolyásolja az internet. Sok szülő azonban nincs tisztában gyermeke internetezési szokásaival, nem ellenőrzi azt, nem beszél meg vele a látottakat, hiszen a legtöbben nem is sejtik, hogy milyen veszélyeket rejtget a világháló. A netgeneráció veszélyekre való felkészítése pedig elsősorban a család feladata, az információrobbanás előtt született szülők azonban csak nehezen tudnak felkészülni és behozni a lemaradást. Ebben a rendkívül aktuális, és sokakat foglalkoztató problémában a közoktatás, a gyermekjóléti szolgálat és a rendőrség szerepvállalása is szükséges. Tagjaik együttes feladata, hogy a veszélyt megelőzzék, a segítséget szakszerűen és időben megadják.

A következőkben megfogalmazom a probléma lehetséges megoldási módjait, valamint ajánlásaimat.

6.1 Megoldási javaslatok, lehetőségek

Az internet használata közben sokszor találkozhatunk olyan tartalmakkal, amelyek káros hatásúak lehetnek gyermekeinkre nézve. Az interneten olyan emberekkel is találkozhatunk, akik kihasználják a gyerekek ártatlanságát, jóhiszeműségét, kíváncsiságát. Már megtanítottuk gyermekeinket arra, hogy ne fogadjanak el semmit, ne álljanak szóba idegenekkel, illetve, hogy miképp védekezzen, ha „cukros bácsival” találkoznak. Úgy hisszük, sokat teszünk biztonságuk érdekében, de arra nem gondolunk, hogy az interneten mennyire kiszolgáltatottak. Még nem tanítottuk meg őket, hogyan kell viselkedniük, ha az interneten kerülnek hasonló helyzetbe böngészés vagy chatelés közben.

Az internet káros hatásaitól együttes erővel megvédhetjük gyermekeinket, az alábbi megoldási lehetőségeket, javaslatokat számba véve.

6.1.1 A Biztonságos Böngészés Program

A következőkben a Biztonságos Böngészés Program Magyar Internetes Gyermekvédelmi Stratégiája alapján ismertetem a gyermekek védelmére kidolgozott megoldási javaslatokat, melyek elkészítésében részt vett többek között az Országos Kriminológiai Intézet, a Budapesti Rendőr-főkapitányság, valamint az Országos Rendőr-főkapitányság.

A Biztonságos Böngészés Program, a bűnmegelőzési szakemberek közreműködésével megfogalmazza ajánlásait a biztonságos netezés szabályairól, mely a gyermekeknek és szüleiknek egyaránt hasznos lehet. A Programban részt vevő iskolák egy új, magyar fejlesztésű, speciális szűrőszoftvert használhatnak a gyermekek védelmének érdekében. A cél, hogy minél több gyermek, szülő és tanár megismerje a programot, hasznosítsa az ajánlásokat, valamint, hogy minél több iskolában és otthonban használják is a biztonságot nyújtó szűrőszoftvert. A Program jelmondata: *„ami nem megengedhető az interneten kívül, az ne legyen megengedhető az interneten belül sem.”*⁵¹

6.1.1.1 *Tanárok ismereteinek bővítése*

A gyermekek megfelelő védelmének, felkészítésének érdekében elengedhetetlen, hogy a pedagógusok is rendelkezzenek a szükséges ismeretekkel az online veszélyekkel kapcsolatban. Éppen ezért fontos, hogy a pedagógusok kötelező továbbképzéseken vegyenek részt a témával kapcsolatban, melyek során megismerik a veszélyeket, azok megoldásait, s olyan módszereket sajátítanak el, amelyekkel sikeresen oktathatnák diákjaikat a biztonságos internethasználatra. Fontos, hogy a veszélyek tudatosítása és a biztonságos internethasználat módjainak ismertetése a tananyag részét képezzék. A tanórát oktatófilmek lejátszásával és interaktív foglalkoztató anyagok használatával érdekesebbé lehetne tenni a gyermekek számára. A tanárok ismereteinek bővítése érdekében ki kell dolgozni egy akkreditált tanár-továbbképzési programot az internetes gyermekvédelem módszereiről és eszközeiről, melyben rendőrségi, informatikus és pszichológus szakemberek közreműködésére lenne szükség.

⁵¹ Biztonságos Böngészés – Bevezető <http://www.biztonsagosbongesz.es.org/hu/bevezeto.html> 2014.03.15.14:30

6.1.1.2 *Szülők figyelmének felhívása*

A probléma megoldásához a szülők segítségére is nagy szükség van. Fontos ismertetni velük a veszélyeket és azok megoldási lehetőségeit. Erre lehetőség van az iskolai szülői értekezleteken, vagy a különböző lakossági fórumokon. A szülők felvilágosítására a tájékoztatás különböző online és offline eszközeit is fel lehet használni, mint például szóróanyagok kiosztását, tanfolyamok, konferenciák szervezését, valamint weboldalak, filmek, online adatbázisok készítését. Ezeken keresztül a szülők elsajátíthatják az internet használatának titkait, megismerhetik a különböző veszélyforrásokat, s így segíthetik a gyerekeket a veszélyek elkerülésében.

6.1.1.3 *Gyerekek tájékoztatása*

A gyerekek megfelelő tájékoztatásában, a DADA programban résztvevő rendőrök felvilágosító előadások tartásával, szórólapok kiosztásával segítenek. A nemzeti tanterv része az internet biztonságos használatára történő felvilágosítás, így a gyerekek órai munka keretein belül sajátíthatják el a biztonságos internethasználat lehetőségeit. Hasznos lehet a különböző multimédiás anyagok, interaktív kvízek, játékok beépítése az oktatásba, melyek példákön keresztül illusztrálják az interneten gyerekekre leselkedő veszélyeket és azok következményeit. Az iskolai számítógépeken a kezdőlap lehetne egy olyan portál, mely röviden figyelmeztet az internetezés veszélyeivel kapcsolatos tudnivalókra.⁵²

6.1.1.4 *Szűrőprogram*

A Dolphin Knight elnevezésű szűrőszoftver áttörést hozhat az interneten terjedő káros tartalmak és a szexuális zaklatás elleni harcban. A szoftver alkalmas arra, hogy internetezés közben szavak és kifejezések alapján blokkolja a káros tartalmakat, és szűrje a fotókat is. Így a gyermekek internetezés közben a káros tartalmakon túl szex képekkel sem találkozhatnak, és nem is tölthetnek fel magukról kihívó képeket az internetre. A program riaszt a gyanús chatbeszélgetéseknél, valamint naplózza a képek és személyes adatok feltöltését is. Ennek alkalmazása jelentős mértékben csökkentené a gyermekek veszélyeztetettségét.⁵³

⁵² Biztonságos Böngészés: Magyar Internetes Gyermekvédelmi Stratégia
http://www.biztonsagosbongesz.es.org/hu/pdf/strategia_vazlata.pdf 2014.03.15.13:30

⁵³ Biztonságos Böngészés: A programról <http://www.biztonsagosbongesz.es.org/hu/hu/program.html> 2014.03.15.14:00

6.2 Saját javaslataim összegzése

A Biztonságos Böngészés Program Gyermekvédelmi Stratégiájában megfogalmazott ajánlások átfogóak és mind nagyon hasznosak. Tapasztalataim alapján azonban kevés érvényesül ezek közül a gyakorlatban is. Vannak ugyan felvilágosító jellegű előadások és konferenciák, de véleményem szerint ezek általában nem a megfelelő korosztálynak szólnak.

Tudományos munkám készítése során részt vettem „Az internet nem felejt” című programsorozat keretein belül a „Gyermekeink a neten” témájú konferencián, melyet általában diákoknak adnak elő, ez alkalommal azonban szülők, pedagógusok és családgondozók számára tartottak előadást az internet veszélyeinek tudatosítása céljából. Az előadásból kiderült, hogy az internetes zaklatás veszélyének már a 10-14 éves gyermekek is ki vannak téve, ennek ellenére az előadást általában a 14-18 éves gimnazista diákoknak szokták megtartani. Mivel a program célja elsősorban a megelőzés, véleményem szerint fontos lenne már a fiatalabb korosztálynál is megkezdeni a felvilágosítást. Ezt erősítették meg bennem a kérdőívek eredményeiből, illetve a szakemberekkel való beszélgetésekből levont konzekvenciák is.

Amennyiben az ismertetett megoldási lehetőségek és ajánlások alkalmazására sor kerülne a gyakorlatban, azaz a pedagógiai és a bűnmegelőzési munkában, úgy alkalmasak lehetnének arra, hogy felhívják a szülők figyelmét a probléma fontosságára, és segítségükkel a gyermekek tisztább képet kaphatnának az internet rájuk leselkedő veszélyeiről, s így együtt oktathatnánk őket a biztonságosabb internethasználatra.

7. FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Osiris Kiadó, Budapest, 2006. 394., 399-400., 402-403.,
2. Anthony Giddens: Szociológia, Osiris Kiadó, Budapest, 2008.
3. Asa Briggs, Peter Burke: A média társadalomtörténete - Gutenbergtől az internetig. Napvilág Kiadó, Budapest, 2012
4. Az internet nem felejt! - cyberbullying <http://azinternetnemfelejt.hu/Pages/view/6> 2014.03.15.19:45
5. Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.
6. Bajomi-Lázár Péter: Média és Társadalom - második, bővített kiadás. Antenna Könyvek, Budapest, 2008
7. Balla Annamária: Az internet hatása a gyermekekre. 2012. <http://www.erdon.ro/az-internet-hatasa-a-gyermekekre/1922808> 2014.03.01.17:00
8. Biztonságos Böngészés: Bevezető <http://www.biztonsagosbongesz.es.org/hu/bevezeto.html> 2014.03.15.14:30
9. Biztonságos Böngészés: A programról <http://www.biztonsagosbongesz.es.org/hu/hu/program.html> 2014.03.15.14:00
10. Biztonságos Böngészés: Magyar Internetes Gyermekvédelmi Stratégia http://www.biztonsagosbongesz.es.org/hu/pdf/strategia_vazlata.pdf 2014.03.15.13:30
11. BME Kommunikációs Szakkollégium. Stop cyberbullying konferencia – Amerikai megoldások <http://kommon.bme.hu/konferencia/konferencia-beszamolo-cyberbullying/> 2014.03.15.19:30
12. Bodonyi Edit. Busi Etelka. Hegedűs Judit. Magyar Erzsébet. Vizely Ágnes: A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006. <http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf>. 2014.02.09. 19:30. 6-8., 10-13.,
13. Burgyán Annamária: Mozaikcsalád: egy nem hagyományos családforma. 2011. <http://szeretemaferjem.hu/blog/pszichologia/mozaikcsaladok> 2014.02.13. 15:00
14. Családháló.hu Veszély az interneten! – Visszaélnék a gyerekek fotóival. <http://csaladhalo.hu/cikk/hatter/veszely-interneten-visszaelnek-gyerekek-fotoival> 2014.03.19.19:30

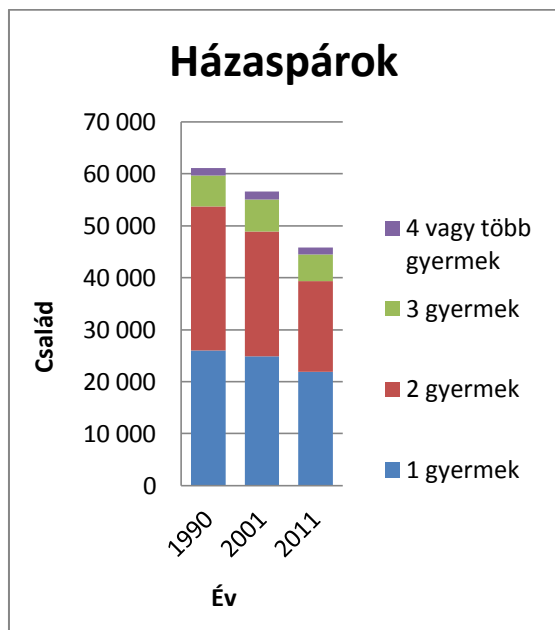
15. Deletecyberbullying.eu Cyberbullying – There is a way out!
<https://www.youtube.com/watch?v=dkG00Czb4ho> 2014.03.18. 18:00
16. Domján Zsófia szakdolgozata: A közösségi média térnyerése az online marketingkommunikációban. BGF-KKK, Budapest, 2010.
17. Falus Iván (szerk.): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2004.
18. Fazekas Ágnes: Mozaikcsaládok: édesek és mostohák.
<http://parentia.hu/cikk/csaladikapcsolatok/858-mozaikcsaladok-edesek-es-mostohak>
2014.02.15. 13:30
19. Frédéric Barbier, Catherine Bertho Lavenir: A média története, Diderot-tól az internetig. Osiris Kiadó, Budapest, 2004.
20. Gerhát Réka szakdolgozata: Az internet hatása az ifjúság nyelvhasználatára, DE-BTK, Debrecen 2012. http://mnytud.arts.klte.hu/szakdolgozat/gerhat_r.pdf 2014.03.13. 19:00
21. HVG Magához tért a három emeletet zuhanó székesfehérvári diák
http://hvg.hu/itthon/20140207_Magahoz_tert_a_harom_emeletet_zuhano_szek
2014.03.17. 23:00
22. Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány. Mi a sexting? <http://www.kek-vonal.hu/index.php/hu/internetes-biztonsag/292-mi-a-sexting> 2014.03.19.10:00
23. Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány – Mi az internetfüggőség? <http://www.kek-vonal.hu/index.php/hu/internetes-biztonsag/252-internetfuggoseg> 2014.03.15.21:00
24. Kósa Éva, Vajda Zsuzsanna: Szemben a képernyővel – Az audiovizuális média hatása a személyiségre. Budapest. Eötvös Könyvkiadó, 1998. 17.
25. Krémer Ferenc, Szociológiai alapismeretek, Kézikönyv rendvédelmi hallgatók számára. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 67.
26. Médiatörténet. Szabadbolcsészet, 2006.
http://mmi.elte.hu/szabadbolcsesz/index.php?option=com_tanelem&task=all&id_tananyag=45 2014.02.22.16:20
27. Nagy Tamás: Közösségi média könyv.2010. <http://mek.oszk.hu/10300/10353/10353.pdf>
2014.02.24.00:00
28. Nyelv és Tudomány: Az internet hatása a gyerekekre és a tinédzserekre.2011.
<http://www.nyest.hu/hirek/az-internet-hatasa-gyerekekre-es-tinedzserekre> 2014.03.13. 19:30
29. Parti Katalin: Gyermekpornográfia az interneten. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2009.

30. Patricia Wallace: Az internet pszichológiája. Osiris Kiadó, 2006
31. Ranschburg Jenő: Eltévedt gyerekek. Saxum Kiadó. 2012.
32. Ranschburg Jenő: Áldás vagy átok? Gyerekek a képernyő előtt. Saxum kiadó, 2006.
33. Safer Internet Day projektfüzet. Kulcs a net világához! - A NAIH tanulmánya a gyermekek biztonságos és jogtudatos internethasználatáról. 2013.
<http://www.naih.hu/files/2013-projektfuzet-internet.pdf> 2014.03.04. 12:00
34. Szathmáry Zoltán: Bűnözés az információs társadalomban. Alkotmányos büntetőjogi dilemmák az információs társadalomban. PTE, Budapest, 2012.
35. Szücs Csaba: Közösségi média a belső kommunikációban II., 2009.
<http://publicrelationshub.wordpress.com/2009/08/19/kozossegi-media-a-belso-kommunikacioban-ii/#more-143> 2014.03.04.22:00
36. Tari Annamária: Z generáció. Tercium Kiadó, Budapest, 2011
37. Transvanilla – cyberbullying. <http://transvanilla.hu/tag/zaklatas> 2014.03.15.20:00
38. Veczko József: Gyermekevédelem pszichológiai és pedagógiai nézőpontból. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007
39. Videó: Ne táncolj a farkassal -<https://www.youtube.com/watch?v=R2t5BPhbPTk> 2014.03.14.21:00
40. Videó: Eltitkolt barát - <https://www.youtube.com/watch?v=8IZGkG4edb0> 2014.03.14.21:00
41. Videó: Fehér juh - <https://www.youtube.com/watch?v=Jnm46zjiRe8> 2014.03.14.21:00
42. Videó: Bundácska nélkül - <https://www.youtube.com/watch?v=1C0dc6XaxAE> 2014.03.14.21:00
43. Zrinszky László: Neveléstudomány. Pedagógus Könyvek. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2002.

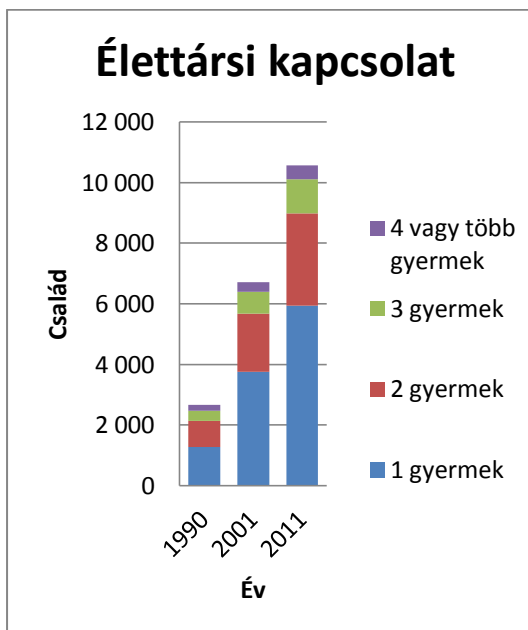
8. MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A gyermekes családok összetétele családtípus és gyermekszám szerint. A Központi Statisztikai Hivatal országos népszámlálási adatai alapján készült diagramok.
2. sz. melléklet: Szülői beleegyező nyilatkozat
3. sz. melléklet: Kérdőív
4. sz. melléklet: Interjú a városi iskola osztálytanítójával
5. sz. melléklet: Interjú a falusi iskola osztálytanítójával
6. sz. melléklet: Interjú a Gyermekjóléti Központ vezetőjével
7. sz. melléklet: Interjú a Rendőrség Bűnmegelőzési Alosztályának vezetőjével

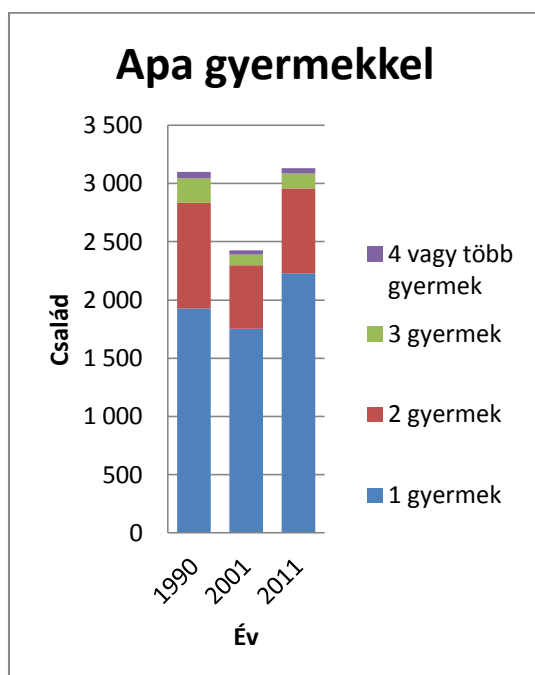
1. sz. melléklet: A gyermekes családok összetétele családtípus és gyermekszám szerint. A Központi Statisztikai Hivatal országos népszámlálási adatai alapján készült diagramok.
http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tablak/teruleti/07/07_1_2_4_1.xls 2014.02.11. 18:00

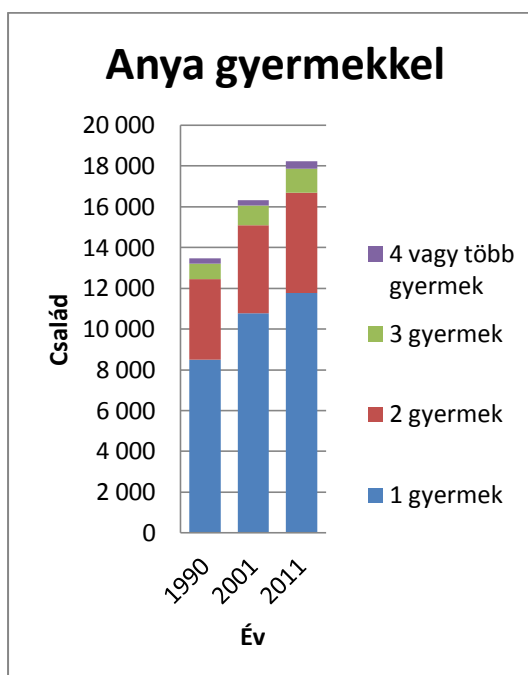
1. ábra: Házaspárok gyermekszám szerint

2. ábra: Élettársi kapcsolatban élők gyermekszám szerint

3. ábra: Egyedülálló apák gyermekszám szerint

4. ábra: Egyedülálló anyák gyermekszám szerint

2. sz. melléklet: Szülői beleegyező nyilatkozat

Tisztelt Szülő!

XY vagyok, az Z Egyetem harmadéves hallgatója. Azzal a kéréssel fordulok Önhöz, hogy engedélyezze, hogy gyermeke kitöltsön egy, a szakdolgozatomhoz szükséges kérdőívet. Dolgozatom a gyermekek internet használati szokásait, illetve az internet gyermekekre gyakorolt káros hatásait vizsgálja. A kérdőívben szereplő kérdések érintik az internethasználat gyakoriságát, a megtekintett tartalmakat, illetve az internetezés ellenőrzöttségét. A kérdések kiterjednek az internetes zaklatás és felnőtt tartalmak témakörére is, természetesen a gyermekek életkori sajátosságait szem előtt tartva. A kérdőív kitöltésére az iskolában, az osztálytanító felügyelete mellett 2014. február 25-én kerülne sor. A teljes kérdőív megtekinthető február 24-ig, az iskolában.

Gyermelem, számára a kérdőív kitöltését

engedélyezem

nem engedélyezem

.....

Szülő aláírása

Kérem, a beleegyező nyilatkozatot február 24-ig szíveskedjen visszaküldeni.

Segítségét előre is köszönöm!

3. sz. melléklet: Kérdőív

Kedves Tanuló!

Egyetemi tanulmányaim során készülő dolgozatomhoz szeretném a segítségedet kérni. Kérlek, vedd komolyan a kérdéseimet és minden esetben válaszolj! A kérdőív kitöltése név nélkül történik, ezért **ne írd fel a neved a lapra!** Előre is köszönöm a segítségedet!

1. Nemed:

- ☐ fiú
☐ lány

2. Korod:

3. Lakhelyed (a település neve):

4. Kivel (kikkel) élsz együtt?

.....
.....

5. Mivel foglalkoznak a szüleid?

.....
.....

6. Mi a kedvenc időtöltésed, ha hazaérsz az iskolából? (Több dolgot is írhatsz.)

.....
.....

7. Milyen eszköz segítségével szoktál internetezni? (Több választ is megjelölhetsz.)

- ☐ asztali számítógép
☐ laptop
☐ okostelefon
☐ tablet

☐ egyéb:

8. Van saját internetezésre alkalmas eszközöd? Ha igen, akkor mi az?

.....

9. Mennyi időt töltesz hét közben naponta netezéssel?

- ☐ kevesebb, mint fél órát
- ☐ fél és egy óra között
- ☐ egy és két óra között
- ☐ két és három óra között
- ☐ három óránál többet

10. Mennyi időt töltesz hétvégén naponta netezéssel?

- ☐ kevesebb, mint fél órát
- ☐ fél és egy óra között
- ☐ egy és két óra között
- ☐ két és három óra között
- ☐ három óránál többet

11. Hol szoktál internetezni?

- ☐ otthon
- ☐ iskolában
- ☐ barátomnál
- ☐ könyvtárban
- ☐ közösségi helyeken
- ☐ egyéb:

12. Milyen dolgok érdekelnek a netről? (Több választ is megjelölhetsz.)

- ☐ közösségi oldalak (Facebook)
- ☐ játékok
- ☐ chat
- ☐ Skype
- ☐ iskolai feladatokkal kapcsolatos dolgok
- ☐ zene, film, letöltések

- ☐ sztárhírek, pletykák
- ☐ iskolai honlap
- ☐ egyéb:

13. Tudják a szüleid, hogy mire használod az internetet?

- ☐ igen, mindig
- ☐ általában igen
- ☐ nem

14. Megbeszéled valakivel, hogy milyen tartalmakat nézel az interneten?

- ☐ igen, még a netezés előtt
- ☐ igen, netezés közben
- ☐ igen, netezés után
- ☐ néha beszélünk róla
- ☐ nem

Ha igen, kivel?

15. Milyen gyakran és mennyit internetezel?

.....

16. Szoktál ismerkedni, beszélgetni az interneten?

- ☐ igen
- ☐ nem

Ha igen, kivel?

.....

17. Van olyan ismerősöd, akit csak az interneten keresztül ismersz?

- ☐ igen
- ☐ nem

Ha igen, akkor milyen gyakran és miről szoktatok beszélgetni?

.....

.....

18. Tudod-e, hogy milyen veszélyeket rejt az internet? Írj példát!

.....

.....

.....

19. Szüleiddel beszéltek már erről?

.....

Az iskolában beszéltek már erről?

.....

20. Hallottál-e már olyanról, hogy valaki bajba került az interneten megismert személy miatt? Ha igen, mi történt?

.....

.....

21. Veled vagy a közeli ismerőseid közül valakivel történt-e már hasonló? Ha igen, mi történt?

.....

.....

22. Hogyan viszonyulsz az interneten megismert emberekhez?

- ☐ bizalommal
- ☐ kétkedéssel
- ☐ nem hiszem egy szavukat sem

23. Találkoztál-e már az interneten felnőtteknek való tartalommal?

- ☐ igen

☐ nem

Ha igen, mi volt az?

.....

24. Hallottál-e már az internetes zaklatásról? Mit tudsz róla?

.....
.....
.....
.....

25. Veled vagy a közeli ismerőseid közül valakivel történt- e már ilyesmi? Ha igen, pontosan mi?

.....
.....
.....
.....

Ha igen, elmesélted-e valakinek?

.....

26. A szüleid ellenőrzik, hogy milyen oldalakat látogatsz az interneten?

- ☐ mindig
- ☐ néha
- ☐ soha

Köszönöm szépen a segítségedet! ☺

4. sz. melléklet: Interjú a városi iskola osztálytanítójával

- Mit tapasztal a gyerekek és az internet kapcsolatát tekintve? Milyen internetezési szokásai vannak tanítványainak?
- *A 10-11 éves gyerekek napjainkban rengeteg időt töltenek az internet előtt. A gyerekcsoportok nagy része saját okostelefonnal és tablettel is rendelkezik. Az internetelés szinte folyamatos. Természetes számukra, hogy egész nap a „neten lógnak”.*
- Ön szerint milyen veszélyeket rejt a gyerekek számára az internet?
- *Az információ korlátlanul és ellenőrzés nélkül áramlik, ennek következtében a gyermekek olyan tartalmakat is láthatnak, amelyek nem nekik valók. Könnyen kiadnak magukról személyes információkat, mindent feltöltenek és megosztanak a közösségi oldalakon. Annak ellenére is megosztanak olyan dolgokat, amiket nem szabadna, hogy ismerik az interneten leselkedő veszélyeket, azonban azt nem tudják felmérni, hogy már egy apró dolog is rendkívül veszélyes lehet rájuk nézve.*
- Mennyire tájékozottak a gyerekek az interneten rájuk leselkedő veszélyekkel kapcsolatban?
- *Tájékozottak, ismerik a veszélyeket, csak nem veszik komolyan, hogy ezek velük is előfordulhatnak. Véleményem szerint a szexualitás terén pedig sokkal tájékozottabbak, mint amennyit ebből a szüleik, pedagógusaik előtt mutatnak.*
- Mi a véleménye a gyerekek közösségi oldalakon való jelenlétéről? (Facebook)
- *Tanítványaim nagy része fent van a facebookon, annak ellenére, hogy a regisztrációnál az alsó korhatár 13 év. Könnyű szerrel hazudják magukat idősebbnek, hogy a rendszer tovább engedje őket, de vannak olyanok is, akik nem saját, hanem szüleik profilján keresztül facebookoznak. Általában a szülő beleegyezésével használják az oldalt, ám annak ellenére, hogy a szülő tudja, mégsem ellenőrzi, hogy mit nézeget, mit oszt meg gyermeke a világhálón. A gyerekek sokat facebookoznak, fényképezgetik egymást és mindent megosztanak az idővonalukon.*

- Mit tapasztal, a szülők hogyan ellenőrzik, hogy a gyerekeik milyen tartalmakat tekintenek meg az interneten?
- *A szülők nagy része abban a boldog tudatlanságban él, hogy ha ott ül mellette a gyermek a szobában, akkor biztonságban van. Azonban sokuknak fogalma sincs róla, hogy közben milyen tartalmakat néz, kivel beszélget a gyerek.*
- Az iskolában, mint tanító milyen felvilágosító, prevenciós munkát végez a témával kapcsolatban?
- *Nincsenek olyan konkrét alkalmak, amikor felvilágosító foglalkozást tartunk. Sokszor az osztály, a közösség életét érintően, vagy a tananyag adta lehetőségeket kihasználva beszélgetünk a témáról. A facebookozás gyakran téma, mert az nagyon érdekli őket, annak ellenére, hogy nem is lehetnének fent az oldalon. Meg szoktuk beszélni velük, hogy mit ne osszanak meg és miért ne. Az interneten idegenekkel való ismerkedés veszélyeire is felhívjuk a figyelmüket.*
- Végeznek-e az iskolában ilyen jellegű tájékoztató munkát? (Rendőrség, védőnő, gyermekvédelmi felelős)
- *Az iskolai védőnő foglalkozik a gyermekek felvilágosításával. Általában olyan témával ismerteti meg a gyerekeket, amit mi éppen aktuálisnak tartunk és mi választanunk, de ez a téma nem szokott szerepelni a kínálatban.*
- Észlelt-e már problémát valamelyik gyermeknél az érintett témákban? Ha igen, mit tett?
- *Szerencsére még nem, de mindenképp beszélgetnék a témáról a gyermekkel, és utána felvenném a kapcsolatot a szülőkkel is.*
- Ön milyen megoldási módokat javasol annak érdekében, hogy a gyerekek ne legyenek ekkora mértékben kitéve az internet veszélyeinek?
- *Mind a szülőknek, mind a gyerekeknek kéne előadásokat tartani ebben a témában, nem csak egy alkalommal. Fontos lenne, hogy a szülők figyelemmel kövessék, hogy mit csinál gyermekük az interneten, felügyeljék a netezést, beszéljék meg a látottakat, készítsék fel a gyermeket arra, ami érheti őket. Hasznos lehet a különböző szűrőoldalak beállítása is.*

5. sz. melléklet: Interjú a falusi iskola osztálytanítójával

- Mit tapasztal a gyerekek és az internet kapcsolatát tekintve? Milyen internetezési szokásai vannak tanítványainak?
- *Az én tanítványaim nagyon keveset interneteznek. Ellenben tapasztalataim szerint nagyon sok 10-11 éves gyermek tölti szabadidejét a számítógép előtt.*
- Ön szerint milyen veszélyeket rejt a gyerekek számára az internet?
- *Az internet használata a hasznosság mellett veszélyeket is rejt. A gyerekek személyes adatokat és képeket is kiadhatnak magukról, ami veszélybe sodorhatja őket. Szomorúan tapasztaljuk, hogy a gyerekek a felnőtteknek szóló oldalakat is megnézik.*
- Mennyire tájékozottak a gyerekek az interneten rájuk leselkedő veszélyekkel kapcsolatban?
- *Mi már 3. osztályban is sokat beszélgettünk az internetezés veszélyeiről, ezért tanítványaim tájékozottak ebben a témában. A rájuk leselkedő veszélyeket azonban még nem tudják eléggé felmérni, de szülői kontrollal együtt ezek kivédhetőek lennének, és az internetezés ezáltal a javukra is szolgálhatna.*
- Mi a véleménye a gyerekek közösségi oldalakon való jelenlétéről? (Facebook)
- *A gyermekek kb. fele van jelen a közösségi oldalakon (facebookon), de arra is felhívtuk a figyelmüket, hogy ez a jelenlét az oldal szabályaival ellentétes, hiszen csak 13 éves kortól lehetne regisztrálni. Én személy szerint nem szoktam visszaigazolni az ő jelölésüket, és el is szoktam nekik magyarázni ennek okát.*
- Mit tapasztal, a szülők hogyan ellenőrzik, hogy a gyerekeik milyen tartalmakat tekintenek meg az interneten?
- *A szülők nagy része nem törődik vele, milyen oldalakon jár a gyermek. Kollégáimmal azt vettük észre, hogy otthon nem igazán hívják fel a figyelmüket a veszélyekre, ránk hárul ez a feladat.*

- Az iskolában, mint tanító milyen felvilágosító, prevenciós munkát végez a témával kapcsolatban?
- *Pár évvel ezelőtt többször mesélték a gyermekek, hogy idegenekkel chatelnek, hamis dolgokat állítva magukról. Ettől kezdve építettük be a tananyagba az egyes veszélyek ismertetését, megelőzésük tanítását. Felhívjuk tanítványaink figyelmét, hogy ne higgyenek el mindent, amit az interneten olvasnak, vagy látnak, és ne adják ki adataikat.*
- Végeznek-e az iskolában ilyen jellegű tájékoztató munkát? (Rendőrség, védőnő, gyermekvédelmi felelős)
- *Évente egyszer a rendőrség szakembere tart előadást a gyermekeknek, melyben erre a témára is kitér.*
- Észlelt-e már problémát valamelyik gyermeknél az alábbi témákban: internetes zaklatás, szexuális visszaélés, felnőtt tartalmak megtekintése, függőség? Ha igen, mit tett?
- *Nincs tudomásom róla, hogy az elmúlt 2-3 évben ilyen jellegű probléma történt volna.*
- Ön milyen megoldási módokat javasol annak érdekében, hogy a gyerekek ne legyenek ekkora mértékben kitéve az internet veszélyeinek?
- *Informatika óra keretében a tanulók nyomon követhették egy feltöltött kép útját, hányan like-olták, osztották meg, és azok között hány olyan ember volt, akit a kép feltöltője nem is ismer. Szerintem ilyen gyakorlati példával lehetne legjobban felhívni a gyermekek figyelmét a veszélyekre.*

6. sz. melléklet: Interjú a Gyermekjóléti Központ vezetőjével

- Mit tapasztal a gyerekek és az internet kapcsolatát tekintve? Milyen internetezési szokásai vannak a 10-11 éves gyermekeknek? Mennyire tájékozottak az interneten rájuk leselkedő veszélyekkel kapcsolatban?
- *A Gyermekjóléti Központ által gondozott családok nagy részének nincs internet hozzáférése, így sem a szülők sem a gyermekek nincsenek tisztában az internet veszélyeivel. Amennyiben a családoknak van internet hozzáférése, nem érezzük, hogy a gyermekek kontrollálva lennének.*
- Mi a véleménye a gyerekek közösségi oldalakon való jelenlétéről? (Facebook) Ön szerint milyen veszélyeket rejt a gyerekek számára az internet?
- *Azon gyermekek, akik használják az internetet, sokszor teljes szülői felügyelet nélkül sok időt töltenek a gépek előtt. Egész fiatal korban megfigyelhető már a különböző közösségi oldalon való megjelenésük. Ezen oldalak idővonalán sokszor találkoznak felnőtt tartalommal, amit aztán egymás között számukra értelmezhetetlenül próbálnak megbeszélni. A gyermekek nem érzik súlyát annak, milyen képeket töltenek fel ezekre a bizonyos oldalakra, esetleges megosztásaik kinek mit üzennek, milyen színben tüntetik fel magukat. (Az általunk gondozott gyermekek nagy része korlátozott lehetőségekkel rendelkezik fénykép készítés tekintetében is.)*
- Mit tapasztal, a szülők hogyan ellenőrzik, hogy a gyerekeik milyen tartalmakat tekintenek meg az interneten?
- *Közösségi oldalakra az iskolai informatika órán is fel tudnak iratkozni, így az iskola tölthet be kontroll szerepet. A család ezt nem korlátozza, a szülők nem foglalkoznak a gyermekek internetezési szokásaival. A gyermekek büntetésként élik meg, ha esetleg a szülő próbál beavatkozni az internet használatba. Sok esetben a szülők a korlátozást valóban büntetésnek is szánják. (iskolai rossz eredmény, magatartás problémák, fegyelmezetlenség büntetéseként.)*

- Milyen felvilágosító, prevenciós munkát végez a témával kapcsolatban?
- *A gondozott családok szüleit próbáljuk felvilágosítani, hogy nagyon fontos lenne, ha gyermekük időkorlátok és felügyelet mellett használná az internetet, de a szülők ezt sokszor időhiányra, fáradtságra hivatkozva utasítják el.*
- Ön milyen megoldási módokat javasol annak érdekében, hogy a gyerekek ne legyenek ekkora mértékben kitéve az internet veszélyeinek?
- *Mindenképpen fontos lenne a szülőkkel megértetni, hogy mennyire káros gyermekeik számára a kontroll nélküli információáramlás, ami az interneten keresztül éri őket.*

7. sz. melléklet: Interjú a Rendőrség Bűnmegelőzési Alosztályának vezetőjével

- Milyen veszélyek leselkednek a gyermekekre az interneten? Milyen gyakori az ilyen bűncselekmények előfordulása Székesfehérváron?
- *A leggyakrabban előforduló bűncselekmények közé a személyes adatokkal való visszaélések tartoznak. Gyakoriak a Facebook feltörések, a jelszó megváltoztatása. A fényképekkel való visszaélések is sokszor előfordulnak, például ha egy lány szakít a barátjával, a fiú bosszúból feltölt a lányról egy kompromittáló fotót a közösségi oldalra, vagy regisztrál a nevében egy sexpartner keresőre. Ritkábban ugyan, de előfordul az is, hogy a szülő észleli, hogy gyermekének egy gyanús férfi írogat az interneten, zaklatja, majd a szülő bejelentést tesz a rendőrségen. Ezt azonban rendkívül nehéz kinyomozni, hiszen a Facebook, vagy akár a Gmail nem magyar szolgáltatások, így felettébb nehézkes az adatkérés, és általában a nyomozás ebben a kezdeti szakában meg is reked. A gyermekpornográfia nálunk nagyon ritka, de természetesen az is fellelhető.*
- Hogyan jutnak ezek a bűncselekmények a rendőrség tudomására? Mekkora a látencia?
- *Személyes adattal való visszaélés esetében általában a gyerekek a szüleikkel együtt jönnek be a rendőrségre és tesznek feljelentést. A többi bűncselekmény esetében azonban ez nem jellemző. Nagyon nagy a látencia, ritka a feljelentés. A gyermekek általában félnek elmondani szüleiknek, szégyellik, hogy mi történt velük, így az sosem jut a hatóságok tudomására.*
- Milyen bűnmegelőzési, prevenciós jellegű előadásokat tartanak az iskolákban?
- *Kidolgozott programunk van az internet veszélyeinek témakörében, melynek előadására sokszor kérnek fel minket a környékbéli iskolák. Az Érezd jól magad! program a Székesfehérvári Rendőrkapitányság saját, helyi jellegű bűnmegelőzési programja. A rendőrség országos hatáskörű, biztonságra nevelő programja a D.A.D.A. program keretein belül valósul meg az általános iskolákban. A kapitányság minden tanév elején felajánlja az illetékességi területen lévő iskoláknak, hogy bűnmegelőzési programokat, előadásokat, beszélgetéseket tartanak az intézményekben.*

- Általában melyik korosztálynak és pontosan milyen témában tartják az előadásokat?
- *Elsősorban 5-6. osztályosoknak vagy nagyobbaknak tartunk rendszeresen előadásokat. Ennek a korosztálynak általában már van valamilyen előzetes élménye, tapasztalata, legtöbbször személyes adattal visszaélés, melyet elmesélnek valamelyik tanáruknak, aki ez alapján felkéri a rendőrséget egy felvilágosító előadás tartására. A fő téma általában a személyes adatok védelme, valamint a pedofília. Ezeket a témákat egy kedves, kifejezetten gyerekeknek szóló, rövid rajzfilm levetítésével szoktuk felvezetni. A bárányos mese 4 részből áll, melyek rendkívül tanulságosak és mindegyik az internet egy lehetséges veszélyére próbálja felhívni a gyerekek figyelmét. Ezen rajzfilmek mondanivalóját hamar felismerik a gyermekek, s együttes megnézésük után sokkal könnyebben nyílnak meg és kezdenek el beszélgetni velünk az érintett témákról.*
- Ön szerint elegendő a felsősöknél kezdeni az internet veszélyeire való felkészítést, vagy szükség lenne már a fiatalabb, 10-11 éves gyermekek részére is prevenciós jellegű előadásokat tartani ebben a témában?
- *Mivel napjainkban már a kisiskolások többségének is saját okostelefonja van, és a nap bármely részében, bárhol is hozzáférhetnek az internethez, ezért fontos lenne már az ő korukban megkezdni a tájékoztatást. Az alsósoknak szóló D.A.D.A. programban is szerepel már a téma, viszont ez csak ajánlás jellegű, a tanárokon és az iskolán múlik, hogy melyik korosztálynak kéri az előadást. Általában a felső tagozatos tanulóknál tartják aktuálisabbnak ezt a témakört. A rendőrség csak jelezni tudja, hogy fontos lenne már a 3-4. osztályosoknak is, de az iskolák nekik nem kéri, márpedig a döntés az ő kezükben van.*
- A gyerekek mennyire vannak tisztában az őket fenyegető veszélyekkel?
- *Ez teljesen változó, vannak, akik tájékozottabbak, s vannak, akik kevésbé. Tapasztalataink szerint vidéken, kisebb településeken általában nehezebben nyílnak meg és kezdenek beszélgetni erről a gyerekek, mint a nagyvárosok lakói.*
- Ön milyen megoldási lehetőségeket javasolna, hogy a gyerekek kevésbé legyenek kitéve ezeknek a veszélyeknek?
- *Elsősorban a szülőket kéne felvilágosítani a témával kapcsolatban, hiszen sokan nincsenek tisztában ezekkel a dolgokkal, pedig főként az ő dolguk lenne a gyerekek*

felkészítése, netezésük ellenőrzése. Legtöbbjük azonban csak megveszi az okostelefont, és ezzel már le is van tudva a gyerek. A szülőkkel konzultálni azonban nehéz. Hiába szervez az iskola és a rendőrség közösen szülői értekezletet ebben a témában, a szülők sajnos nem kíváncsiak rá, nem mennek el, így saját felkészületlenségükkel és nemtörődömségükkel teszik ki gyermekeiket az interneten leselkedő veszélyeknek.